

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра фінансів

На правах рукопису

РОМАНЮК АЛІНА МИКОЛАЇВНА

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО
СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

БОРИСЮК ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри фінансів
від 27.11.2024 р.

Завідувач кафедри
_____ проф. Стащук О.В.

ЛУЦЬК – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ.....	6
1.1. Сутність та функції автотранспортного страхування	6
1.2. Суб'єкти автотранспортного страхування	9
1.3. Види та особливості автотранспортного страхування.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	18
2.1. Оцінка сучасного стану автотранспортного страхування	18
2.2. Динаміка основних показників вітчизняних страхових компаній на ринку автотранспортного страхування	25
2.3. Аналіз страхування відповідальності власників транспортних засобів на вітчизняному страховому ринку.....	32
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ.....	39
3.1. Проблеми автотранспорного страхування та шляхи їх вирішення... ..	39
3.2. Нові вектори розвитку автотранспорного страхування	46
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління

Кафедра фінансів

Другий (магістерський) рівень

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«27» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ) ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ

Романюк Аліни Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Особливості розвитку автотранспортного страхування.

Керівник проекту (роботи) Борисюк О. В., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 04.12.2024 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою роботи є узагальнення теоретичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо формування та впровадження автотранспортного страхування в Україні. Завдання роботи полягають у визначенні теоретичних та практичних підходів щодо формування і впровадження автотранспортного страхування в сучасних умовах.

4. Дата видачі завдання 27.09.2023 р.

АНОТАЦІЯ

Романюк А М. Особливості розвитку автотранспортного страхування в Україні.

В роботі акцентовано увагу на особливостях розвитку автотранспортного страхування в Україні, зокрема на впливі економічних, соціальних та правових чинників, які формують специфіку цього ринку. Досліджено тенденції, що впливають на попит та пропозицію страхових послуг, а також роль державного регулювання у забезпеченні стабільності галузі.

В роботі вдосконалено нововведення в автострахованні, серед яких є використання фінансових технологій (фінтех-інновацій), які дають змогу скористатися страховими послугами будь-де, використовуючи веб-портали, соціальні мережі тощо. Саме блокчейн-технології та функціонування стартапів (агрегаторів) належать до таких інновацій. Можна виділити три основні блоки технологічних інновацій у страхуванні, які в найближчому майбутньому зможуть змінити функціонування страхового ринку, бізнес-моделі і технологічну платформу. Перший блок – дистанційна комунікація з клієнтами, застрахованими особами, а також об'єктами страхування. За допомогою спеціального обладнання, встановленого в автомобілі клієнта, страхова компанія може відстежувати стиль водіння і таким чином визначати рівень ризику. Акуратні водії при цьому можуть отримувати суттєві знижки за КАСКО. Другий напрям – «великі дані», бізнес-аналітика. Big Data та інструменти бізнес-аналітики дають можливість аналізувати в режимі реального часу сотні, тисячі і навіть мільйони різних факторів, що впливають на ризики і збитковість. Використання цих технологій здешевлює й оптимізує повсякденні бізнес-процеси страховиків.

Наукова новизна теми полягає в комплексному аналізі сучасних тенденцій ринку, включаючи впровадження цифрових технологій в

автотранспортному страхуванні, що дозволяє підвищити точність прогнозування та адаптувати страхові продукти до потреб споживачів.

Практичне значення роботи полягає в розробці рекомендацій для страхових компаній щодо оптимізації їхньої діяльності в умовах українського ринку. Запропоновані стратегії можуть сприяти підвищенню рівня довіри споживачів до страхових продуктів та збільшенню обсягу продажів.

Ключові слова: автотранспортне страхування, КАСКО, МТСБУ, цифрові технології, новації автотранспортного страхування.

SUMMARY

Romanyuk A M. Peculiarities of the development of motor insurance in Ukraine.

The paper focuses on the features of the development of motor insurance in Ukraine, in particular, on the influence of economic, social and legal factors that shape the specifics of this market. Trends affecting the demand and supply of insurance services, as well as the role of state regulation in ensuring the stability of the industry, are studied.

The paper improves existing models of risk assessment in the field of motor insurance, which allows more effectively adapting insurance products to the needs of Ukrainian consumers.

The most popular innovations in auto insurance are the use of financial technologies (fintech innovations), which make it possible to use insurance services anywhere, using web portals, social networks, etc. Blockchain technologies and the functioning of startups (aggregators) belong to such innovations. Three main blocks of technological innovations in insurance can be distinguished, which in the near future will be able to change the functioning of the insurance market, business models and technological platforms. The first block is remote communication with clients, insured persons, and insurance objects. With the help of special equipment installed in the client's car, the insurance company can track the driving style and

thus determine the level of risk. Careful drivers can receive significant discounts on CASCO. The second direction is "big data", business analytics. Big Data and business analytics tools make it possible to analyze in real time hundreds, thousands, and even millions of different factors that affect risks and losses. The use of these technologies reduces the cost and optimizes the everyday business processes of insurers. The scientific novelty of the topic lies in the comprehensive analysis of modern market trends, including the introduction of digital technologies in motor insurance, which allows to increase the accuracy of forecasting and adapt insurance products to the needs of consumers.

4. The practical significance of the work lies in the development of recommendations for insurance companies to optimize their activities in the conditions of the Ukrainian market. The proposed strategies can help increase consumer confidence in insurance products and increase sales.

Keywords: motor insurance, CASCO, MTIBU, digital technologies, motor insurance innovations.

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми автотранспортного страхування зростає у зв'язку зі збільшенням кількості автомобілів на дорогах та зростанням ризиків, пов'язаних із дорожньо-транспортними пригодами. Сучасні умови життя, що характеризуються активною мобільністю населення та розвитком інфраструктури, підвищують ймовірність виникнення аварій. Це робить страхування автомобілів необхідним не лише для захисту фінансових інтересів водіїв, а й для забезпечення їхньої відповідальності перед третіми особами, що постраждали внаслідок ДТП.

Крім того, зміни в законодавстві, що регулюють обов'язкове страхування автотранспорту, а також зростаюча усвідомленість споживачів щодо важливості страхового захисту, сприяють підвищенню попиту на страхові послуги. У сучасному світі, де економічна нестабільність і технологічні інновації впливають на ринок страхування, актуальність теми автотранспортного страхування стає ще більш очевидною. Це питання потребує детального аналізу, щоб визначити ефективні стратегії управління ризиками та забезпечення фінансової безпеки водіїв і власників транспортних засобів.

Наукове підґрунтя проблематики розвитку системи автотранспортного страхування в сучасних умовах закладено визначними зарубіжними та вітчизняними вченими, серед яких: Т. Артюх, К. Воблий, К. Базилевич, О. Гаманкова, М. Мних, С. Горянська, О. Губар, В. Єрмілов, О. Залетов, М. Карлін, С. Осадець, Т. Ротова, В. Рудень, С. Срібний, Р. Смоленюк, Я. Шумелда, В. Нонко, Н. Нагайчук, та інші. Серед зарубіжних науковців необхідно назвати Н. Адамчука, А. Аткінсона, Е. Берковіца, О. Гвозденка, Е. Кагаловську, К. Блека, Р. Болла, В. Глейзера, П. Коха, В.Крістофоліні, Е. Коломіна, А. Миронова, Л. Рейтмана, Т. Федорову, С. Ханта, та інших.

Незважаючи на теоретичну та практичну цінність накопичених наукових досліджень, існує потреба подальшого пошуку шляхів реформування та автотранспортного страхування в Україні.

Вищезазначене обумовило вибір теми випускної кваліфікаційної роботи, її актуальність, мету і завдання.

Мета та завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо формування та впровадження автотранспортного страхування в Україні.

Досягнення визначеної мети передбачає вирішення наступних завдань:

- визначити сутність автотранспортного страхування та його суб'єкти;
- здійснити характеристику видів автотранспортного страхування;
- провести аналіз сучасного стану розвитку автотранспортного страхування в Україні;
- виявити проблеми розвитку автотранспортного страхування в Україні;
- запропонувати та обґрунтувати перспективні напрямки вдосконалення автотранспортного страхування в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес впровадження автотранспортного страхування в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні підходи щодо формування і впровадження автотранспортного страхування в сучасних умовах.

Матеріал дослідження. Інформаційно-фактологічну основою дослідження слугувала спеціальна економічна література, законодавчі і нормативні акти з питань автотранспортного страхування, матеріали НБУ, статистичні дані інформаційно-аналітичних видань, звітні дані окремих страхових компаній, наукова монографічна література, публікації зарубіжних та вітчизняних учених у періодичних виданнях, матеріали міжнародних і

всеукраїнських науково-практичних конференцій, Державного комітету статистики.

Наукова новизна теми полягає в комплексному аналізі сучасних тенденцій ринку, включаючи впровадження цифрових технологій в автотранспортному страхуванні, що дозволяє підвищити точність прогнозування та адаптувати страхові продукти до потреб споживачів.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи можуть бути впроваджені у навчальний процес при викладанні ОК «Страхування».

Апробація результатів та публікації. Теоретичні та практичні аспекти дослідження були заслухані та схвалені на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2024 року, м. Луцьк).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ

1.1. Сутність та функції автотранспортного страхування

Автотранспортне страхування є важливим елементом безпеки на дорогах і дозволяє зберегти фінансову стабільність для власників автомобілів та третіх осіб.

На автомобільних дорогах відбувається величезна кількість дорожньо-транспортних пригод, які спричиняють суттєві матеріальні збитки автомобілям, майну третіх осіб від автомобілів, а головне – втрачають життя і здоров'я люди – водії автотранспорту, пасажери і оточуючі – випадкові люди, які можуть стати жертвами недбалих чи умисних дій водіїв автотранспортних засобів.

Страхова сума визначається за згодою сторін, але в межах страхової вартості транспортного засобу і додаткового обладнання. Страхова вартість заявлених до страхування об'єктів визначається з урахуванням їх початкової вартості та норм амортизації на підставі документів, які підтверджують вартість транспортного засобу й додаткового обладнання. Такими документами можуть бути: довідка-рахунок; рахунок фактури офіційного дилера; чеки, квитанції та інші платіжні документи; митні документи; преїскуранти дилерів; каталоги, довідки й програми з оцінювання транспортних засобів. Страхова сума по транспортних засобах, що взяті в оренду (напрокат) або в лізинг, не може перевищувати розміру, в якому страхувальник несе відповідальність перед орендодавцем в межах вартості транспортного засобу. Особливості автотранспортного страхування наведені в дод. А. Систематизація поглядів авторів стосовно сутності «автотранспортне страхування» узагальнена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «автотранспортне страхування»*

№	Автор	Визначення поняття
1	Базилевич В. Д.	Послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту.
2	Бовсуновська Г. С.	Система економічних відносин щодо створення та використання спеціального грошового фонду для захисту інтересів громадян, підприємств, організацій у разі настання певних несприятливих подій, пов'язаних з володінням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування
3	Говорушко Т. А.	Комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Охоплює страхування механізованих автотранспортних засобів, водіїв, пасажирів, багажу, цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
4	Гутченко А. В.	Тип комбінованого страхування, яке дозволяє у комплексі застрахувати самі засоби транспорту, багаж та додаткове обладнання, яке знаходиться в автомобілі, а також водіїв та пасажирів у разі заподіяння шкоди їм самим чи третім особам.
5	Приказюк Н. В.	Автотранспортне страхування являє собою комплекс певних видів страхування, пов'язаних з експлуатацією засобів автотранспорту, що забезпечують захист як самого майна, так і відповідальності.
6	Ткаченко С. В.	Це стратегічно важлива галузь страхового сектору, що сприяє зниженню наслідків ДТП, створює додатковий механізм захисту інтересів кредитора, забезпечує розвиток інших супутніх видів страхування, а також частково звільняє державу під час вирішення соціальних проблем суспільства, що виникають внаслідок ДТП, крадіжки або пошкодження транспортних засобів громадян та підприємств
7	Фисун В. І.	Спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту.

Примітка: побудовано на основі джерел [9; 10; 14]

На основі вищенаведених визначень можна сказати, що автотранспортне страхування є важливою структурною частиною ринку страхування, що забезпечує захистом майнові інтереси юридичних та фізичних осіб, щодо збитків, яких можуть зазнати внаслідок користування автотранспортними засобами.

Сутність автострашування розкривається в його функціях. Загалом для автострашування характерні такі ж функції, що й для страхування: ризикова; створення й використання страхових резервів; превентивна (табл.1.2).

Таблиця 1.2.

Функції автотранспортного страхування*

№ з/п	Фунція	Сутність функції
1.	Ризикова	Сутність ризикової функції полягає в тому, що страховикомі передається матеріальна відповідальність за реалізацію ризиків, передбачених умовами договору страхування або законодавством. Страхувальник ж у свою чергу має сплатити страховикові певну суму страхової премії, яка залежить від розміру ризику та від ймовірності його настання. І в разі настання страхового випадку страхова компанія має здійснити страхову виплату.
2.	Фунція створення й використання	Полягає в перерозподілі коштів між страхувальниками. Тобто страхувальники, які сплатили премії і для яких, протягом дії договору, не настав страховий випадок не отримують виплат, а страхувальники, які зазнали збитків внаслідок страхового випадку, отримують страхову виплату, яка перевищує суму сплаченої премії.
3.	Превентивна функція	Превентивна функція поділяється на два види: фінансова та правова. Фінансова превенція полягає в тому, що з певної частини страхових премій фінансуються превентивні заходи, а правова превенція - існує перелік випадків відповідно до якого страхувальник може не отримати страхову виплату.

Примітка: побудовано на основі джерел [9; 10; 14]

Разом із тим, автотранспортне страхування в Україні має декілька додаткових функцій, що забезпечують захист як власників транспортних засобів, так і третіх осіб, зокрема:

1. Захист від фінансових ризиків: автострашування допомагає покрити витрати на ремонт транспортного засобу чи компенсацію збитків у випадку ДТП, викрадення, стихійного лиха або інших непередбачуваних ситуацій.

2. Захист відповідальності перед третіми особами: поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) покриває витрати на відшкодування збитків, заподіяних третім особам у разі ДТП, що зменшує фінансовий тиск на винуватця.

3. Правова підтримка: у деяких випадках страхові компанії надають

правову підтримку, допомагають з оформленням документів, веденням переговорів або навіть представляють інтереси клієнта в суді.

4. Попередження та зменшення збитків: деякі страхові компанії проводять заходи для зменшення ризиків, наприклад, надають консультації з безпеки на дорозі, встановлюють телеметрію чи інші системи моніторингу, що сприяє зменшенню кількості ДТП.

5. Відшкодування шкоди здоров'ю: за певних умов страхові виплати можуть покривати витрати на медичну допомогу постраждалим у ДТП. Деякі поліси передбачають компенсацію за травми або втрату працездатності.

Таким чином, автотранспортне страхування в Україні має на меті не лише захист матеріальних інтересів автовласників, але й забезпечення безпеки учасників дорожнього руху, а також зменшення соціальних та економічних наслідків дорожньо-транспортних пригод.

1.2. Суб'єкти автотранспортного страхування

Суб'єкти автотранспортного страхування в Україні включають кілька основних груп [4]:

1. Страхові компанії: це фінансові установи, які надають послуги страхування автомобілів. В Україні існує багато страхових компаній, які пропонують різні види автотранспортного страхування, серед яких обов'язкове страхування цивільної відповідальності (ОСЦПВ) та добровільне страхування (КАСКО).

2. Страхувальники: це фізичні або юридичні особи, які укладають договори страхування на свої автомобілі. Страхувальники можуть бути власниками транспортних засобів або особами, які користуються автомобілем на законних підставах.

3. Посередники: це агенти або брокери, які допомагають страховикам у продажу полісів страхування. Вони можуть надавати консультації,

допомагати з вибором страхового продукту та супроводжувати процес укладання договору.

4. Державні органи: в Україні існують державні органи, які регулюють діяльність страхових компаній, контролюють виконання законодавства у сфері страхування та захищають права споживачів. В першу чергу це Національний банк України та інші регуляторні органи.

5. Треті особи: це можуть бути потерпілі в ДТП, які мають право на отримання компенсації за завдані збитки внаслідок дій застрахованого водія.

6. Об'єднання страховиків. Сюди відноситься Моторно-транспортне страхове бюро України як непідприємницька (неприбуткова) організація об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам. Процес аквізаційної роботи страховика при автотранспортному страхуванні відображено на рисунку 1. 1.

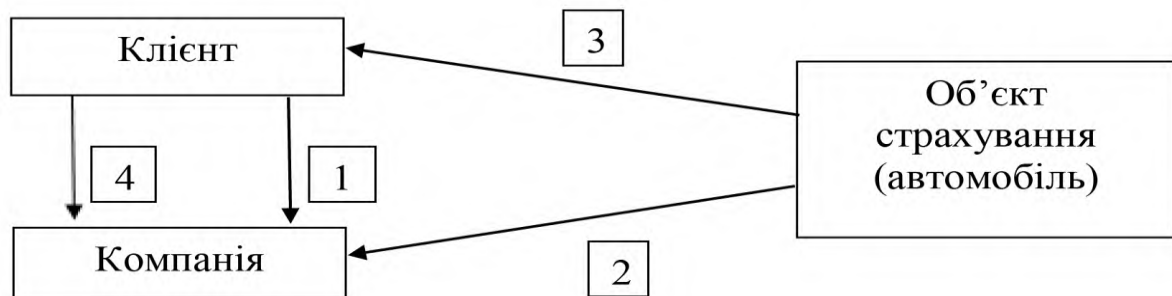

Рис. 1.1. Процес роботи страховика при автотранспортному страхуванні *

Примітка: побудовано на основі джерел [10; 14]

1 - звернення клієнта до страхової компанії з приводу страхування автомобіля;

2 - виїзд працівника компанії на об'єкт для огляду і укладання договору;

3 - пропозиція страховиком додаткових видів страхування до страхування автокаско;

4 - придбання клієнтом комплексної страховки від усіх

транспортних ризиків.

Взаємодія суб'єктів і об'єктів ринку автотранспортного страхування в Україні показана в додатку Д.

Основне завдання МТСБУ, як об'єднання - якісно виконувати свої основні функції: гарантійну, інформаційну, представницьку та функцію управління централізованими фондами Бюро. У 2023 році дирекцією та президією була прийнята “Стратегія розвитку МТСБУ”, яка сфокусована на покращенні взаємодії між клієнтами, страховиками та Бюро в контексті подальшого оновлення законодавства та вимог НБУ. МТСБУ становить собою сервісну організацію, яка діє для споживачів фінансових послуг і страхових компаній – її засновників. Відкритість і прозорість надання інформації про стан ринку, діяльність страховиків, самого Бюро та впровадження доступних цифрових сервісів – стало стратегічним пріоритетом для МТСБУ [37].

Водночас зростання ризиків, збільшення чисельності страховиків і страхувальників та ускладнення механізму взаємовідносин між ними обумовлюють існування посередників, якими на страховому ринку виступають страхові агенти та страхові брокери. Основний функціональний обов'язок страхових агентів на страховому ринку полягає в представленні страховика, його інтересів за винагороду на підставі договору зі страхувальником. Обов'язком страхового агента є робота, пов'язана з підготовкою, укладанням та виконанням договорів страхування, одержання страхових платежів, виконання роботи, пов'язаної зі здійсненням страхових виплат та відшкодувань.

Страхові брокери, в свою чергу, є самостійними суб'єктами підприємницької діяльності. Вони здійснюють посередницьку діяльність від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, що виступає страхувальником. Функціональними обов'язками страхових брокерів є консультування, експертно-інформаційні послуги, робота пов'язана з підготовкою, укладанням та виконанням договорів страхування

(перестраховання), одержання та перестраховання страхових платежів, робота щодо врегулювання збитків та інші посередницькі послуги у страхуванні (перестрахованні).

Водночас, важлива роль на ринку страхування належить не тільки страховим агентам і брокерам, а й непрямим страховим посередникам, що представлена двома групами суб'єктів: професійні оцінювачі ризиків (андерайтери, сюрвейсери) та професійні оцінювачі збитків (аварійні комісари, аджастери, диспашери) та нестраховим посередникам, таким як консалтингові та аудиторські фірми, рекламні агенції.

На ринку автотранспортного страхування непрямі посередники представлені андерайтерами (має право від імені страховика брати на страхування запропоновані ризики, визначати тарифні ставки та умови договору на основі норм страхового права), сюрвеєрами (здійснює огляд майна, що приймається на страхування, його оцінку та визначає ймовірний ступінь настання страхового випадку) та аварійними комісарами (встановлює причини настання страхового випадку, характер та розмір збитку в результаті настання страхового випадку).

1.3. Види та особливості автотранспортного страхування

Класифікація автотранспортного страхування призначена для систематизації теоретичних підходів до організації автострахування та має практичне значення, оскільки полегшує процес сприйняття та оцінки страхових продуктів. Класифікація автострахування базується на різних видах страхування, діяльності страхових компаній, об'єктах, які вони охоплюють, категоріях страхувальників тощо.

Зв'язок різних видів страхових продуктів і галузей страхування, а також різних видів транспортних засобів, і вантажів як об'єктів страхових правовідносин зумовлює необхідність класифікації страхування автотранспорту (таблиця 1. 3).

Таблиця 1.3

Класифікація автотранспортного страхування*

Класифікаційна ознака	Види автотранспортного страхування
За рівнем врахування особливостей об'єкту страхування	-індивідуальні страхові продукти; -стандартні страхові продукти; -комплексні страхові продукти.
За рівнем інноваційності	- нові страхові продукти, які принципово відрізняються від існуючих продуктів та ще не здійснюються на території країни; - частково нові страхові продукти, які поділяють залежно від об'єкта страхування та ризику; - умовно нові страхові продукти: є новими чи для певної страхової компанії, чи для певного регіону країни; - нові щодо систем продажу, страхові продукти є похідними від існуючих, але вони спеціально розроблені для певного каналу продажу, який базується на Інтернеті.
За обов'язком страхувальника застрахувати транспортний засіб	- добровільне; - обов'язкове
За видами автотранспортне страхування	- страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, - страхування автомобіля КАСКО, - страхування водія і пасажирів від нещасних випадків на транспорті, - страхування вантажів (карго).
За статусом страхувальника	- страхування транспортних засобів юридичних осіб, - страхування транспортних засобів фізичних осіб.

Примітка: побудовано на основі джерел [10; 44]

Добровільне страхування автотранспорту - це страхування, яке укладається за ініціативою фізичних або юридичних осіб та не є обов'язковим для правомірної експлуатації транспортного засобу: каско; страхування вантажів і багажу; страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту.

Добровільне страхування авто-каско здійснюється виключно за ініціативою власника транспортного засобу (страхувальника) та захищає від ризиків, які можуть виникнути під час використання транспортного засобу. В залежності від обсягу покриття, існують повне та часткове каско. Специфіка автотранспортного страхування у розрізі добровільної та обов'язкової форм наведені у таблиці 1. 4.

Таблиця 1.4

Особливості автотранспортного страхування у розрізі добровільної та обов'язкової форм*

Характерна ознака	Добровільна форма автотранспортного страхування	Обов'язкова форма автотранспортного страхування
Акт, яким керуються при договірних відносинах	договір автотранспортного страхування, правила страхування	Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»
Термін дії договору	договір може бути укладений на термін від декількох днів до одного року і набуває чинності з 00 годин дня наступного за днем надходження страхового платежу на рахунок страховика	внутрішні договори укладаються строком на один рік. Їх укладення на строк менший, ніж один рік, але не менш як на 15 днів допускається виключно щодо транспортних засобів: незареєстрованих - на час до їх реєстрації, тимчасово зареєстрованих - на час до їх постійної реєстрації, зареєстрованих на території іноземних держав - на час їх перебування на території України. Договори за системою страхування «Зелена картка» укладаються на строк від 15 днів до 1 року.
Суб'єкти страхування	- страхувальники; -страховики; -потерпілі.	- страхувальники; страховики; Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ); потерпілі.
Страхова сума	встановлюється на підставі страхової оцінки автотранспортного засобу.	Закон передбачає поетапне збільшення страхових сум до рівня, що відповідає європейським стандартам. Зокрема, максимальна сума виплати за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю, має бути збільшена до 32 млн грн, а за шкоду майну - до 16 млн грн. Зараз ліміт відповідальності страховика за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю становить 320 000 грн на одного потерпілого, незалежно від кількості потерпілих, а за шкоду, заподіяну майну потерпілих - 160 000 грн на одного потерпілого, але не більше 800 000 грн на одну страхову подію.
Страховий тариф	коливається залежно від тарифної політики компанії страховика, що враховує кон'юнктуру страхового ринку	визначається шляхом множення базового страхового тарифу (180 грн), який закріплено законодавчо, на коригуючі коефіцієнти з врахування системи бонус-малус

Примітка: побудовано на основі джерел [9; 10; 44]

Специфічні ознаки автотранспортного страхування залежно від видів

страхування наведені в дод. Б.

Повне страхування каско - це комплексна та повна форма страхування автомобіля, яка пропонує широке покриття як транспортного засобу, так і його власника у разі несподіваних інцидентів. Основною метою комплексного страхування є гарантія оптимальної безпеки та фінансової безпеки на випадок ДТП, нещасних випадків, крадіжок або будь-яких інших небажаних подій.

Переваги повного каско численні, серед яких значне збільшення захисту, коли типове обов'язкове страхування автомобіля не забезпечує достатнього покриття. На вартість повної страховки може впливати безліч факторів, включаючи тип автомобіля, рік випуску, регіон проживання власника, тощо.

Часткове каско - в широкому розумінні це, форма страхування автомобіля, яка покриває лише найпоширеніші типи небезпек, пов'язаних із транспортним засобом. Основна відмінність часткового каско від повного каско полягає в тому, що часткове не має страховки на пошкодження автомобіля внаслідок ДТП.

Важливо розуміти, що часткове покриття не компенсує витрати на відновлення транспортного засобу під час аварії чи зіткнення, як це все робить повне покриття. Ця форма страхування вигідна власникам старих або менш цінних автомобілів, загальну ймовірність пошкодження значної частини вартості автомобіля непрактично страхувати.

Страхування вантажу полягає в тому, що якщо вантаж зазнає негативного впливу або втрати під час транспортування, згідно з умовами угоди, страхувальник має право на компенсацію за власне майно. Для перевезення страхування вантажу не обов'язкове, але згідно із законом водій не має права перевозити небезпечні вантажі без страхування.

Разом із тим, обов'язкове страхування в транспортній галузі здійснюється відповідно до правових норм, страхова компанія несе відповідальність за забезпечення безпеки об'єктів, що страхуються, а

страхувальник несе відповідальність за сплату необхідних платежів: страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ); страхування цивільно-правової відповідальності підприємства, що надає транспортні послуги.

Метою ОСЦПВ є захист майнових інтересів і гарантія відшкодування будь-якої шкоди, заподіяної життю, добробуту чи майну потерпілих внаслідок ДТП .

Відповідно до чинного страхового законодавства існують наступні види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності [47]:

- «внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (діють виключно на території України);
- договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно - правової відповідальності (діють на території країн - членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», посвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом «Зелена картка», що визнається і діє в цих країнах)».

У світі набирала широкої популярності система «Зелена карта», це міжнародна система страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, яка забезпечує фінансовий захист від збитків, заподіяних третім особам внаслідок експлуатації застрахованого транспортного засобу за кордоном. Вона гарантує, що жертви дорожньо-транспортних пригод отримають відповідну компенсацію. 1 червня 1998 року асоційовані члени М (Т)СБУ (11 страхових компаній) почали продаж українських «Зелених карт». 1 січня 2005 року Україна стала офіційним учасником системи «Зелена карта», до цього мала перехідний статус членства. Наразі М(Т) СБУ уклало угоди про взаємні визнання цих договорів страхування та врегулювання питань щодо відшкодування збитків з такими країнами: Австрія, Албанія, Андорра, Бельгія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Швейцарія, Кіпр, Чехія, Німеччина, Данія, Іспанія,

Естонія, Франція, Фінляндія, Великобританія, Греція, Угорщина, Хорватія, Італія, Ізраїль, Іран, Ірландія, Ісландія, Люксембург, Мальта, Македонія, Норвегія, Нідерланди, Португалія, Польща, Румунія, Швеція, Словаччина, Словенія, Туреччина та інші. У тексті Єдиного договору перераховані випадки, у яких відшкодування здійснюється страховою компанією – учасником М (Т)СБУ або безпосередньо М(Т) СБУ [37].

Підсумовуючи, можна сказати, що страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є важливим інструментом захисту фінансових інтересів власників транспортних засобів та інших учасників дорожнього руху. СЦВВТЗ покриває збитки, завдані третім особам через ДТП, і є обов'язковим у багатьох країнах. СЦВВТЗ сприяє фінансовій стабільності, заохочує безпечну поведінку на дорозі та підтримує розвиток страхового ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінка сучасного стану автотранспортного страхування

У сучасних умовах автотранспортні засоби є основним засобом пересування більшої частини населення як в Україні, так і за кордоном. Кожного року кількість автотранспортних засобів збільшується, а, отже, збільшується потреба в автотранспортному страхуванні.

Щоб охарактеризувати сучасний стан автотранспортного страхування в Україні необхідно проаналізувати основні показники, що характеризують стан його розвитку.

У рамках роботи доцільно проаналізувати обсяг страхових премій та страхових виплат за найбільш поширеними видами автотранспортного страхування, а також їх частку на ринку страхування України. Частка автострахування за зібраними страховими преміями на страховому ринку України наведена на рис. 2.1.

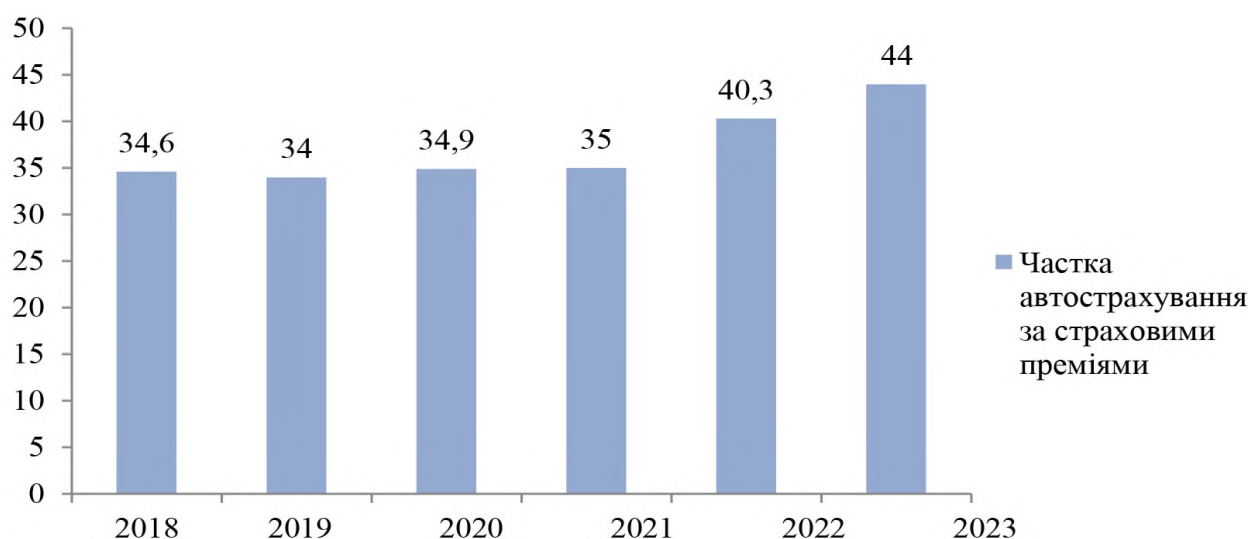

Рис. 2. 1. Частка автострахування за валовими страховими преміями на ринку страхування України у 2018-2023 рр.*

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

З наведених вище даних можна побачити, що частка автотранспортного страхування, а саме авто-каско, ОСЦПВ та «Зелена карта», з кожним роком зростає. Протягом досліджуваного періоду даний показник змінювався в межах від 34,6 % у 2018 р. до 44 % у 2023 р. Мінімальне значення спостерігалось у 2019 р. на рівні 34 %, максимальне - у 2023 р. на рівні 44 %. У 2023 р., в порівнянні з 2018 р., частка автотранспортного страхування зросла на 9,4 % [13].

Найбільш поширені види автострахування займають більш ніж 30 % ринку страхування України. Також варто зазначити, що даний відсоток з кожним роком продовжує зростати.

Далі проаналізуємо страхові премії та страхові виплати за страхуванням авто-каско, які наведені на рис. 2. 2.

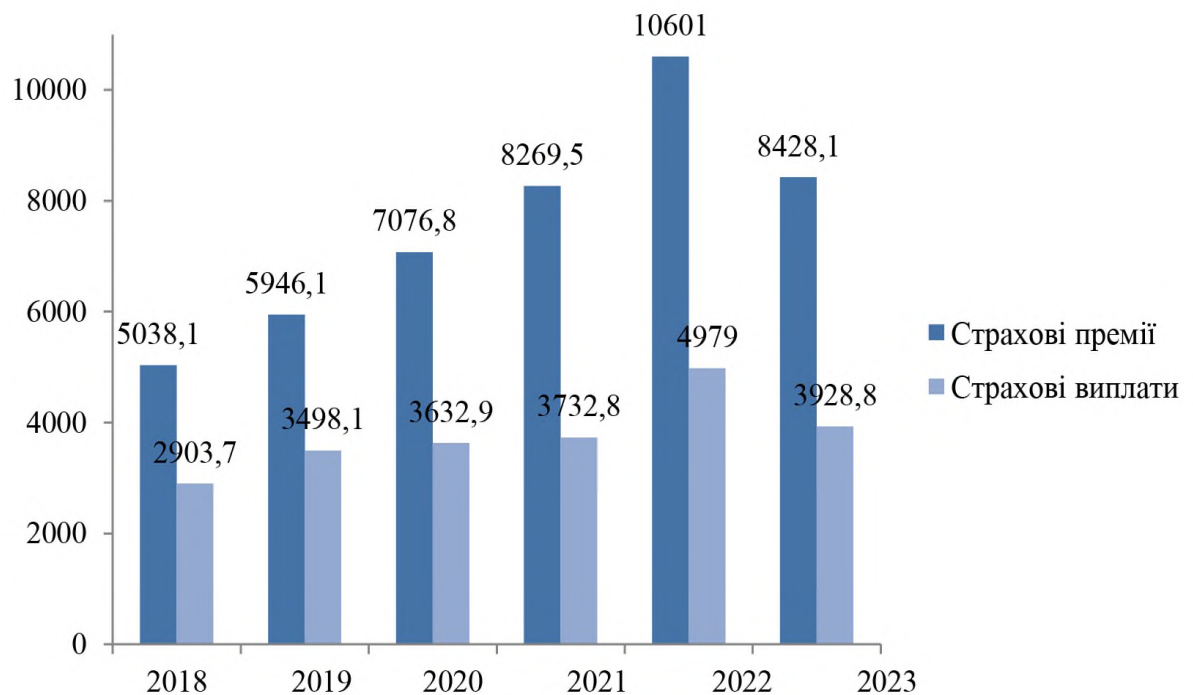

Рис. 2.2. Валові страхові премії та виплати зі страхування авто-каско в Україні за 2018-2023 рр.*

Примітка: побудовано на основі джерел [20; 21]

Протягом досліджуваного періоду страхові премії з страхування автокаско збільшувалися від 5 038,1 млн грн у 2018 р. до 10 601 млн грн у 2022 р. У 2023 р. відбулося зниження рівня страхових премій до 8 428,1 млн грн. Дане зменшення також можна пояснити тим, що відсутні дані з

тимчасово окупованих територій України.

Найнижчий рівень страхових премій спостерігався у 2018 р., а найвищий - у 2022 р. Також варто зазначити, що у період з 2018 р. до 2022 р. страхові премії за даним видом автотранспортного страхування зросли на 5 562, 9 млн грн або більше, ніж на 50 %.

Збільшення даного показника можна пояснити, зокрема, збільшенням кількості укладених договорів страхування. Якщо говорити про страхові виплати, то найменша кількість виплат спостерігалася у 2018 р. та становила 2 903, 7 млн грн, найбільшим значення даного показника було у 2022 р. та становило 4 797 млн грн. У період з 2018 р. до 2022 р. сума виплат зросла на 2 075, 3 млн грн, що становить майже 50 %. У 2023 р. рівень страхових виплат дещо знизився.

Дані щодо валових страхових премій та страхових виплат за внутрішніми договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів наведена нижче на рис. 2. 3.

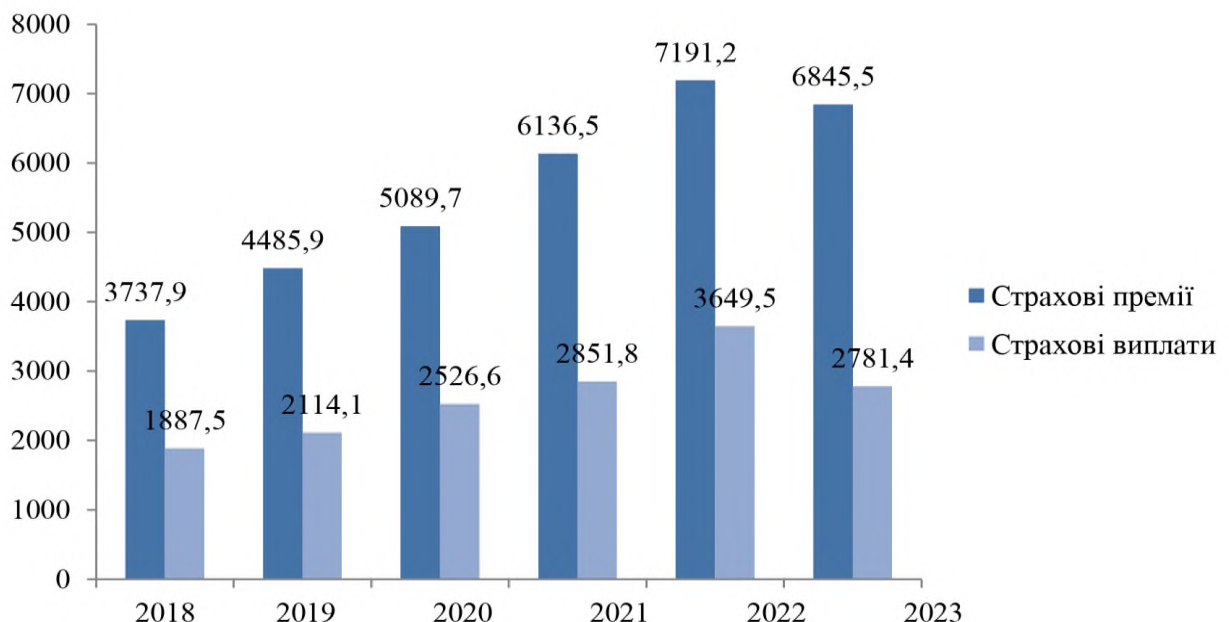

Рис. 2.3. Валові страхові премії та виплати за внутрішніми договорами ОСЦПВВНТЗ в Україні за 2018-2023 рр.*

Примітка: побудовано на основі джерела джерел [20; 21]

Протягом досліджуваного періоду валові страхові премії за

внутрішніми договорами страхування цивільної відповідальності автовласників постійно збільшувалися. Мінімальне значення було у 2018 р. та становило 3 737,9 млн грн, а максимальне значення спостерігалось у 2022 р. та становило 7 191,2 млн грн.

У 2022 р., в порівнянні з 2018 р., страхові премії збільшилися на 3 453,3 млн грн або майже вдвічі. У 2023 р., в порівнянні з попереднім роком, загальна сума страхових премій за даним видом страхування дещо знизилася. Зменшення суми отриманих премій відбулося через неможливість проведення страхової діяльності на тимчасово окупованих територіях України та неможливість отримання даних з зазначених територій [13].

Збільшення даного показника протягом попередніх років можна пояснити збільшенням кількості наземних транспортних засобів. Зважаючи на те, що даний вид страхування є обов'язковим, то збільшення кількості автомобілів означає збільшення кількості укладених договорів страхування, а, отже, збільшення суми загальних страхових премій.

Обсяг страхових виплат за внутрішніми договорами страхування також кожного року продовжувала збільшуватися. У 2018 р. загальна сума виплат становила 1 887,5 млн грн, що є мінімальним значенням протягом усього досліджуваного періоду. Максимальне значення було у 2022 р. та знаходилося на рівні 3 649,5 млн грн.

У 2022 р., в порівнянні з 2018 р., страхові виплати збільшилися на 1 762 млн грн або майже на 50 %. У 2023 р., порівняно з попереднім роком, спостерігалось незначне зниження рівня виплати страхового відшкодування. Дане зниження можна пояснити, зокрема, тим, що було укладено менше договорів страхування через неможливість здійснення страхової діяльності на тимчасово окупованих частинах країни [17].

Далі також проаналізуємо страхові премії та страхові виплати за міжнародними договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів («Зелена карта»),

які наведено нижче в табл. 2.1.

Таблиця 2. 1

Валові страхові премії та виплати за міжнародними договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів («Зелена карта *»)

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Страхові премії, млн грн	1 082,1	1 288, 7	1 634,7	1 177, 9	1 564,3	3 978, 3
Страхові виплати, млн грн	11, 7	11, 6	15, 4	16, 5	13, 7	793, 7

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

З наведених вище даних можна побачити, що загальна сума страхових премій за міжнародними договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, протягом досліджуваного періоду, збільшується. Найменша загальна сума зібраних страхових премій була у 2018 р. та становила 1 082,1 млн грн. Найбільша сума спостерігалася у 2023 р. та становила 3 978, 3 млн грн.

У 2023 р. спостерігалася різке зростання загальної суми страхових премій за даним видом страхування. Порівняно з попереднім роком сума збільшилася на 2 414 млн грн. Таке збільшення суми зібраних премій відбулося через те, що у зв'язку з повномасштабним вторгненням на територію України збільшилася кількість осіб, що виїжджали за кордон на власних автотransпортних засобах. Зважаючи на те, що наявність полісу страхування за даним видом є обов'язковою умовою для перетину кордону, спостерігалася збільшення кількості укладених договорів страхування, а, отже, збільшувалася сума отриманих страхових платежів [17].

Страхові виплати за міжнародними договорами є досить невеликими. Мінімальне значення спостерігалася у 2019 р. та становило 11,6 млн грн. Максимальним значення було у 2023 р. та становило 793,7 млн грн.

Варто зазначити, що у 2023 р., крім збільшення суми отриманих

премій, також спостерігалось зростання рівня виплати страхових відшкодувань за міжнародними договорами. Таке зростання пояснюється тим, що відбулося збільшення кількості автомобілів, що використовувалися за межами території України.

Досить невеликий розмір страхових виплат за міжнародними договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів можна пояснити тим, що перебуваючи за кордоном водії є більш уважними та менше порушують правила дорожнього руху.

У рамках роботи також доцільно проаналізувати як розподіляються страхові премії та страхові виплати за даними видами автотранспортного страхування.

Розподіл страхових премій за видами автотранспортного страхування у 2023 р. наведений нижче на рис. 2. 4.

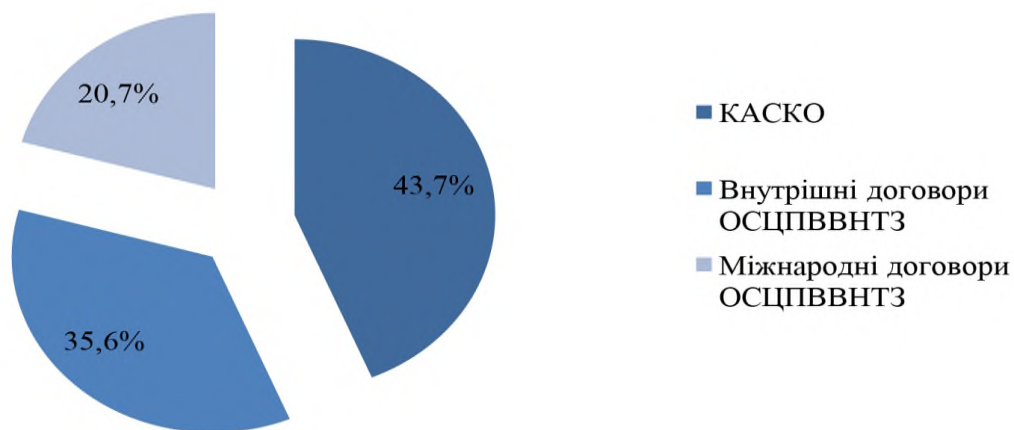

Рис. 2.4. Розподіл валових страхових премій за видами автотранспортного страхування в Україні в 2023 р.

Примітка: побудовано на основі джерела [22]

З наведених вище даних можна побачити, що майже половина, а саме 43,7 %, загальних страхових премій за автотранспортним страхуванням припадає саме на страхування авто-каско. Далі 35,6 % припадає на обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності

автовласників (за внутрішніми договорами). Найменша частка, а саме 20,7 %, припадає на міжнародні договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників.

Варто також зазначити, що у 2022 р. розподіл премій за видами автотранспортного страхування мав таку ж послідовність, але частки, що припадали на певний вид, дещо відрізнялися. Так, на страхування авто-каско припадало 55 % страхових премій, на внутрішні договори ОСЦПВВНТЗ - 37 %, на міжнародні договори ОСЦПВВНТЗ - 8 %.

Найменше змінилася частка, що припадала на страхування за внутрішніми договорами ОСЦПВВНТЗ, вона залишилася майже на тому ж рівні. Найбільше змінилися частки, що припадали на страхування авто-каско та страхування за міжнародними договорами ОСЦПВВНТЗ.

Розподіл валових страхових виплат за видами автотранспортного страхування у 2022 р. наведений нижче на рис. 2. 5.

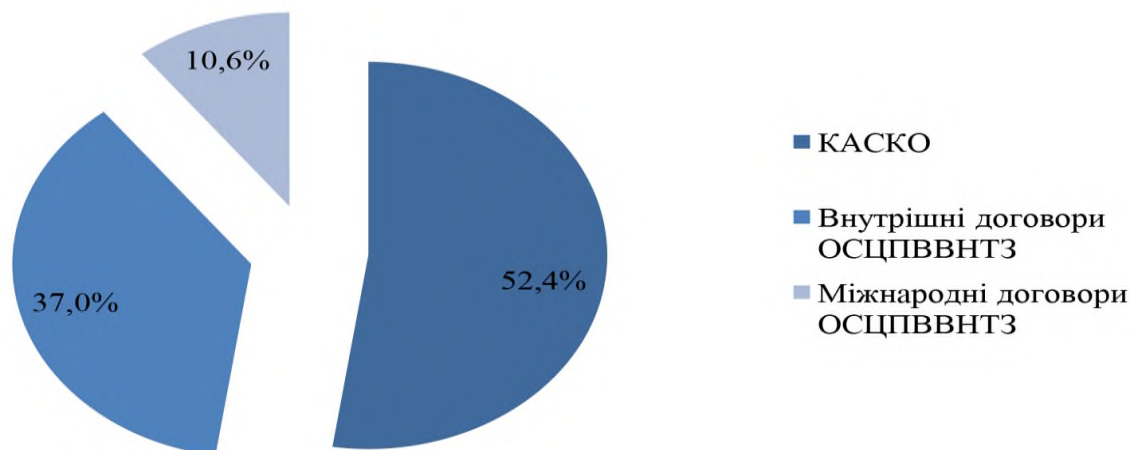

Рис. 2.5. Розподіл валових страхових виплат за видами автотранспортного страхування в Україні в 2022 р.

Примітка: побудовано на основі джерела [21]

З наведених вище даних можна побачити, що більше ніж половина, а саме 52,4 %, загальних страхових виплат за автотранспортним страхуванням припадає на страхування авто-каско. Далі 37 % припадає на внутрішні договори страхування цивільно-правової відповідальності

автовласників. Найменша частка, а саме 10,6 %, припадає на міжнародні договори страхування цивільно-правової відповідальності автовласників.

У 2022 р. частка, що припадає на страхування авто-каско становила 57,6 %, на страхування за внутрішніми договорами ОСЦПВВНТЗ - 42,2 %, за міжнародними договорами ОСЦПВВНТЗ - 0,2 % [47].

Якщо порівнювати наведені дані, то можна побачити, що найбільше змінилася частка, що припадає на страхування за міжнародними договорами ОСЦПВВНТЗ, а саме збільшилася на 10,4 %, найменше - за внутрішніми договорами ОСЦПВВНТЗ. Частка, що припадає на страхування авто-каско зменшилася трохи більше, ніж на 5 %.

Отже, найбільш поширеними видами автотранспортного страхування є страхування авто-каско, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, яке поділяється на страхування за внутрішніми договорами та міжнародними договорами (страхування «Зелена карта»).

Автотранспортне страхування займає більш ніж 30 % страхового ринку України. Найбільша частка страхових премій та виплат припадає на страхування авто-каско, далі йде ОСЦПВВНТЗ за внутрішніми договорами та найменша частка припадає на страхування «Зелена карта».

2.2. Динаміка основних показників вітчизняних страхових компаній на ринку автотранспортного страхування

В 2023 році Україні налічувалося 103 страховики nonlife, з них 37 страховика, що здійснюють страхування КАСКО та 12 life-страховиків. КАСКО належить до non-life страхування, адже відповідає за страхування транспортних засобів. Загалом, за останні 5 років частка страхових компаній, що здійснюють страхування КАСКО склала, в середньому, 35% до усіх страховиків non-life.

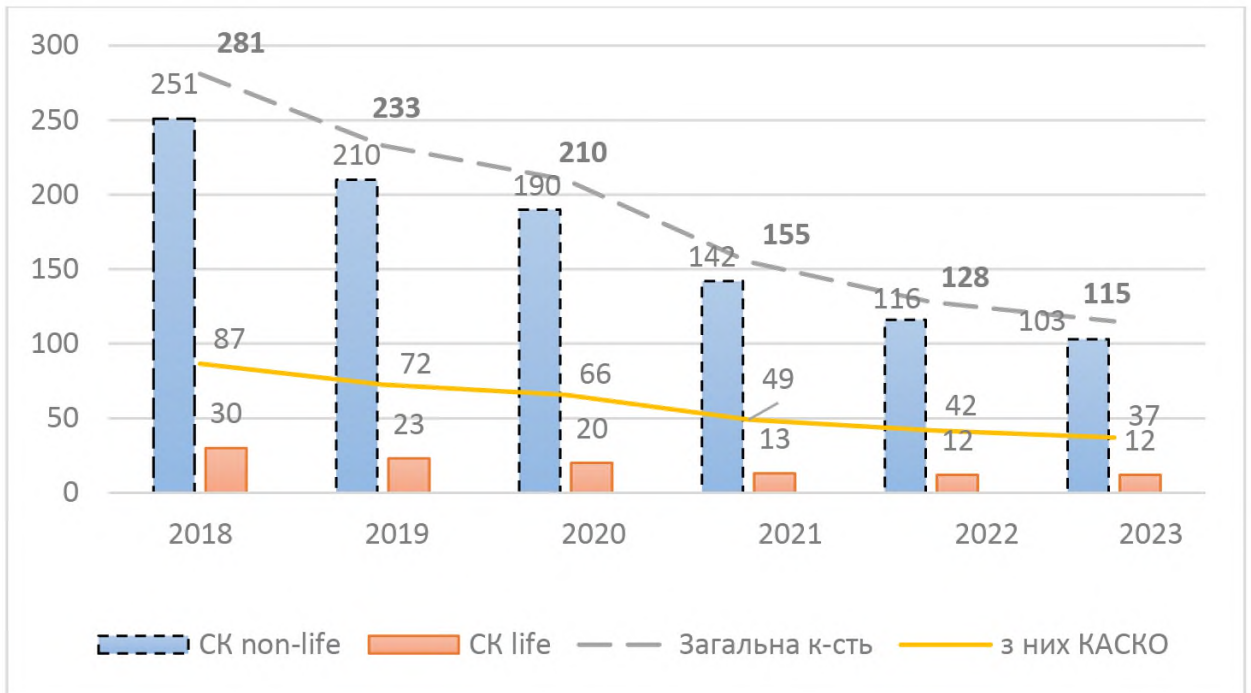

Рис. 2. 6. Кількість страховиків КАСКО в Україні протягом 2018-2023 рр *.

Примітка: побудовано на основі джерела [27]

Згідно з рисунком 2.1 бачимо постійне скорочення кількості страхових компаній в Україні. У 2018 році на ринку були присутні 251 компанія зі страхування non-life, з них 87 компаній, що здійснюють добровільне страхування автотранспортних засобів (КАСКО). В 2023 році кількість компаній знизилася до 103 non-life та 37 страховиків КАСКО. Такі зміни відбуваються за рахунок таких факторів, як фінансова криза, пов'язана з початком бойових дій у 2014 році, періодом пандемії Covid-19, початком повномасштабного вторгнення у 2022 в Україну, також вплинуло зменшенням інвестиційного клімату за рахунок вищезгаданих причин, тощо.

Беручи до уваги усі види страхування: life та non-life, порівняємо їх за преміями. Автострахування в порівнянні з іншими видами страхування займає 54 % частки за преміями у першому півріччі 2023 року. Частка КАСКО складає найбільший відсоток у порівнянні з іншими, найпопулярнішими видами страхування - 24%. Це означає, що добровільне страхування автотранспортних засобів (КАСКО) має високий попит серед

українців, що готові платити досить високу ціну для повного захисту свого авто від викрадення, пошкодження, пожеж, стихійних лих, протиправних дій третіх осіб, воєнних ризиків, тощо. Частка найпопулярніших видів страхування за преміями показана на рис.2. 7.

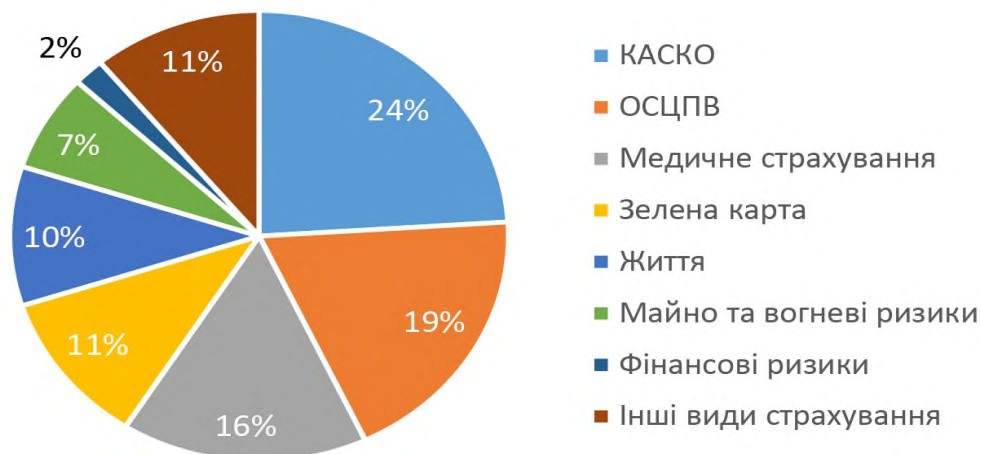

Рис. 2.7. Частка найпопулярніших видів страхування за преміями *, %

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

Оцінити реакції страхових компаній на кризи та фінансові зміни можна завдяки порівнянню страхових премій та виплат. Проаналізуємо суми премій та виплат Топ-25 компаній страхування КАСКО (рис.2. 8).

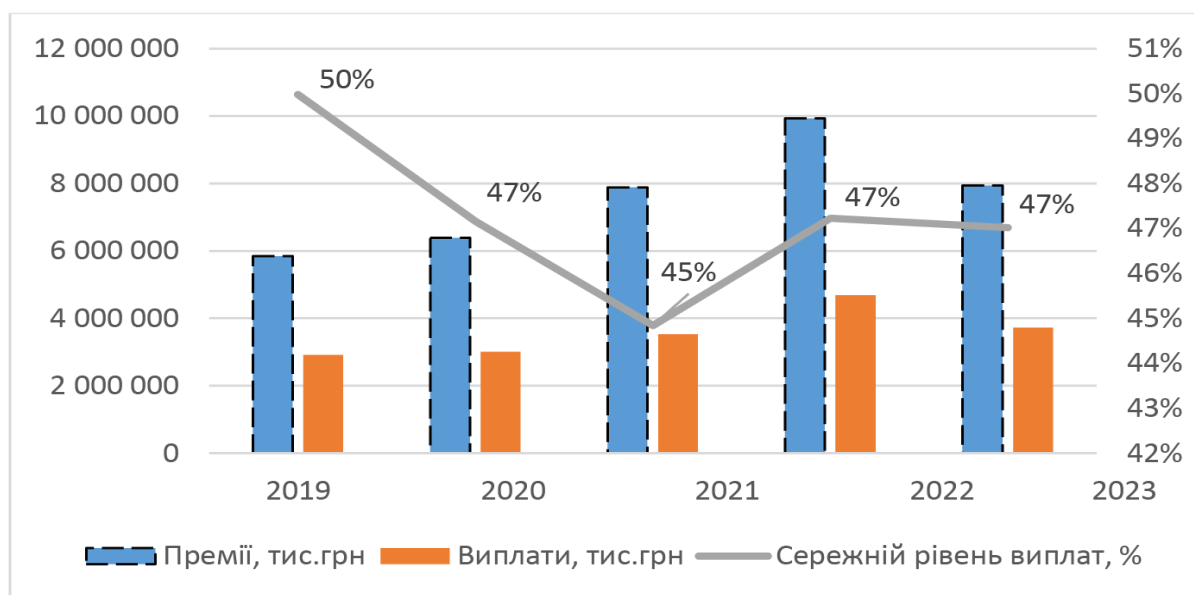

Рис. 2.8. Динаміка премій та виплат КАСКО 2019 – 2023 рр, тис.грн *.

Примітка: побудовано на основі джерела [34]

В період 2019-2023 рр. спостерігається ріст премій та виплат, що є

позитивною тенденцією. У 2022 році, порівнюючи з показниками 2021 року зменшилися сума премій та сума виплат, хоча рівень виплат не змінився. Це пов'язано з початком повномасштабного вторгнення, наслідком якого є: зменшення кількості автотранспортних засобів в Україні через їх виїзд за кордон, зменшення фінансових можливостей українців через воєнну кризу.

Оцінити популярність страхової компанії в тій чи іншій сфері страхування можна, завдяки преміям. Так, найкращі страхові компанії, яким надають перевагу власники автотранспортних засобів для добровільного страхування (КАСКО) можна оцінити по сумі премій (табл.2. 2).

Таблиця 2.2

ТОП-10 Страхових компаній КАСКО за преміями на 2023 р.

№	Страхова компанія	Платежі, тис. грн.	Виплати, тис.грн.	Рівень виплат, %
1	ARX	1 517 415	695 147	46 %
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 128 544	548 804	49%
3	УНІКА	771 119	343 004	44 %
4	УСГ	604 867	284 378	47%
5	ТАС СГ	512 759	251 459	49%
6	УНІВЕРСАЛЬНА	501 670	164 939	33 %
7	ІНГО	449 755	244 137	54%
8	ВУСО	442 567	192 535	44 %
9	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	412 680	205 633	50 %
10	PZU УКРАЇНА	285 639	136 485	48 %

Примітка: побудовано на основі джерела [34]

Лідером премій за страхуванням типу КАСКО є компанія «ARX», з отриманими у 2023 році 1 517 415 тис. грн премій та 996 147 тис. грн виплат. В той же час рівень виплат склав 46 %, що є також середнім рівнем виплат на ринку такого типу страхування. Друге місце займала компанія «Арсенал страхування» з 1 128 544 тис. грн премій, 548 804 тис. грн виплат та рівнем виплат 49%. На 10 місці знаходилася страхова компанія

«PZU Україна» з 285 639 тис. грн премій та 136 485 тис. грн виплат. Рівень виплат «PZU Україна» склав 48%. Рейтинг страхових компаній КАСКО за преміями з автотранспортного страхування показаний на рис.2. 9.

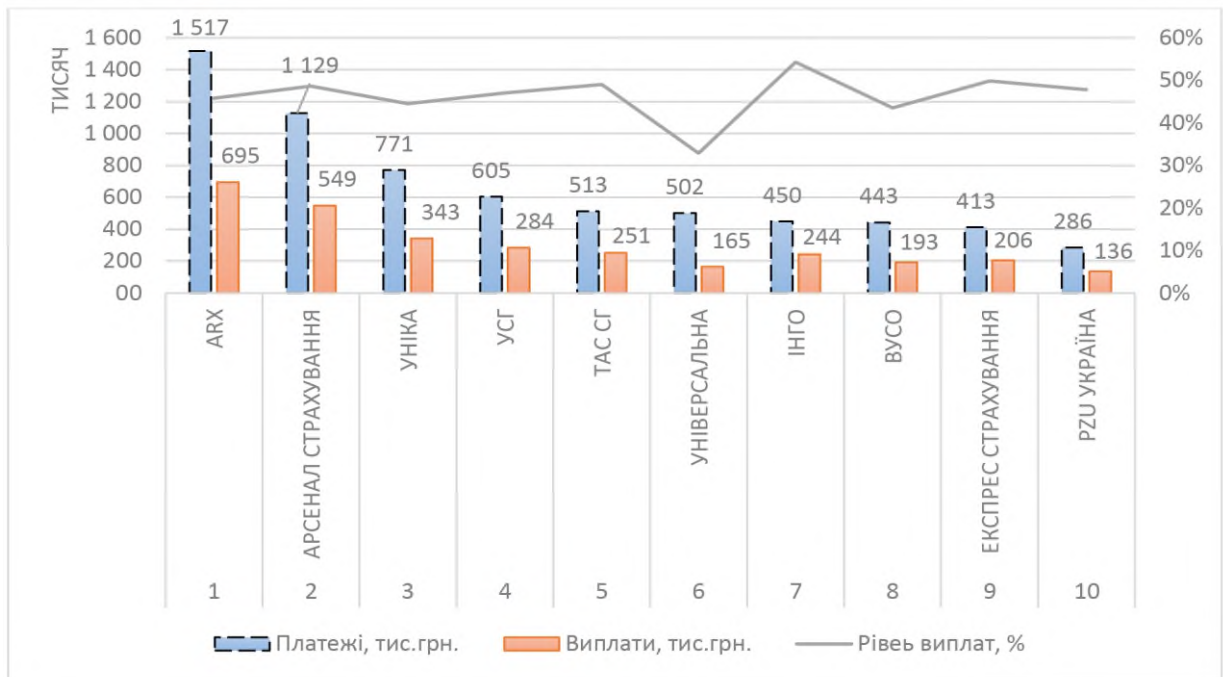

Рис. 2.9. Рейтинг страхових компаній КАСКО за преміями з автотранспортного страхування*

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

Найвищий рівень виплат з ТОП-10 страховиків КАСКО у компанії «ІНГО», що на 7 місці рейтингу - 54 %. Найнижчий рівень виплат має страхова компанія «Універсальна», що на 6 місці рейтингу - 33 %.

Рівень виплат показує на те, скільки відсотків від отриманих страхових премій виплатила компанія при настанні страхового випадку. На цей відсоток можуть впливати такі фактори: кількість страхових подій, умови договорів страхової компанії, простота шляху отримання страхового відшкодування, рівень страхового шахрайства, тощо.

В більшості випадків потенційні страхувальники, при виборі страхової компанії оцінюють рівень виплат як один із важливих показників при виборі полісу. Не завжди, чим вищий відсоток виплат - тим більше шансів страховику отримати потенційного страхувальника, адже аномально високий рейтинг може свідчити про наявність шахрайських дій або схем у

страховика.

Проаналізуємо ТОП-10 страхових компаній КАСКО за преміями, орієнтуючись на рейтинг 2023 року. Обсяги та динаміка страхових премій компаній-лідерів страхового ринку України протягом 2020-2023 рр. наведені в табл.2. 3).

Таблиця 2.3.

Обсяги та динаміка страхових премій компаній-лідерів страхового ринку України протягом 2020-2023 рр.

Компанія	2020		2021			2023		
	місце в рейтингу	премії, тис. грн	місце в рейтингу	премії, тис. грн	темпи приросту, %	місце в рейтингу	премії, тис. грн	темпи приросту, %
ARX	1	1 130 992	1	1 364 846	21 %	1	1 611 620	18%
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	3	638 673	2	833 693	31%	2	1 032 341	24 %
УНІКА	2	740 611	3	763 330	3 %	3	807 164	6 %
УСГ	4	535 465	4	652 555	22 %	4	579 987	-11 %
ТАС СГ	8	255 030	8	354 352	39%	5	453 064	28%
УНІВЕРСАЛЬНА	7	299 573	7	371 479	24 %	6	446 934	20 %
ІНГО	5	385 024	5	414 368	8 %	7	428 281	3 %
ВУСО	10	183 583	10	275 134	50 %	10	309 321	12 %
ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	9	234 510	9	311 816	33%	8	386 434	24%
PZU УКРАЇНА	6	338 358	6	381 779	13%	9	382 931	0%

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

У 2022 році був позитивний темп прирості премій в порівнянні з 2021 роком. Найбільший ріст мала страхова компанія «Вусо», 50%. Найменший відсоток росту мав страховик «Уніка», 3 %. У 2023 році, в порівнянні з 2020 роком усі страховики також мали позитивний темп приросту, окрім «УСГ», -11 %. Найбільший темп приросту мала страхова компанія «ТАС СГ», 28%.

ТОП-4 лідера за підсумками 2023 року зберігають свої позиції з 2020 року. Усі ТОП-10 компаній 2023 року входять в ТОП-10 за підсумками 2020-2023 років, з невеликими змінами в позиціях рейтингу [13].

Проаналізуємо страхові компанії за виплатами у 2023 році, з метою порівняння місць у рейтингу компаній за преміями та за виплатами (рис.2. 10).

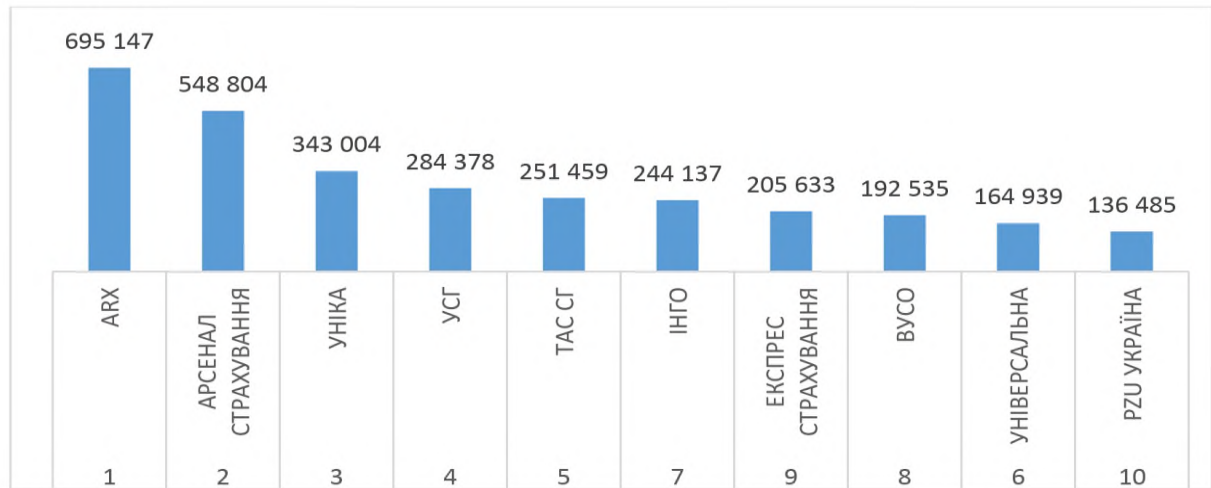

Рис. 2.10. Топ-10 страхових компаній КАСКО за виплатами, тис. грн.*

Примітка: побудовано на основі джерела [19]

Згідно рисунку 2. 10 бачимо, що Топ-5 страхових компаній за преміями зберегли свої позиції за виплатами, що вказує на стабільність та об'єктивність ринку. Щодо компаній, які зайняли з 6 по 10 місце, місце в рейтингах за виплатами змінилося відносно місця в рейтингу за преміями, але всі компанії в Топ-10 за преміями лишилися в рейтингу за виплатами без змін.

За останні роки спостерігаємо скорочення кількості страхових компаній в Україні. Тому, у 2023 році маємо 103 компанії non-life страхування та 12 компаній life страховиків. На таке скорочення впливають економічні та політичні фактори в країні. Автострахування складає 54% частки за преміями у 2023 році. Частка КАСКО складає найбільший відсоток у порівнянні з іншими, найпопулярнішими видами страхування - 24 % [29].

2.3. Аналіз страхування відповідальності власників транспортних засобів на втчизняному страховому ринку

Вітчизняні страховики згідно статті 10 Закону України № 1961-IV укладають:

1) внутрішній договір ОСЦПВВНТЗ (внутрішній договір страхування), який діє на території України та забезпечує відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок ДТП та захисту майнових інтересів страхувальників (2023 році його уклали 36 страховиків, які є членами Моторно (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ), що на 6 компаній менше ніж в 2021 році, коли було 42 члени МТСБУ);

2) договір міжнародного ОСЦПВВНТЗ (договір міжнародного страхування), якій діє на території країн-членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка» та забезпечує відшкодування шкоди, нанесеної громадянином України третім невідомим особам в результаті ДТП, що сталася з вини страхувальника, під час дії полісу (2023 році його уклали 12 страховиків, які є повними членами МТСБУ, що на один більше в порівнянні з 2021 роком, коли було 11 повних членів мтсбу).

В Україні ОСЦПВВНТЗ відноситься до найбільш поширених видів страхування відповідальності, як за розміром страхових премій, так і за розміром страхових виплат [17].

Також це можна пояснити тим, що відсутність внутрішнього страхового полюсу ОСЦПВВНТЗ у водія автотранспортного засобу вважається, відповідно до чинного українського законодавства, порушенням, за який сплачується штраф. Крім того є необхідність при перетині українського кордону в напрямку іншої країни водію обов'язково мати міжнародний страховий поліс ОСЦПВВНТЗ. Ці два фактори спонукають всіх власників наземних транспортних засобів дотримуватися чинного законодавства та купляти страхові поліси ОСЦПВВНТЗ.

Ці припущення підтверджує структура страхового портфелю

ОСЦПВВНТЗ в Україні впродовж 2019-2023 років, яка містить значну частку внутрішніх договорів (розмір якої коливається від 81 % у 2023 році до 93 % у 2022 році) та незначну частку міжнародних договорів страхування (розмір якої коливається від 6,7 % у 2022 році до 11,9 % у 2021 році) [13].

Різке зменшення на 10,72 % частки внутрішніх договорів та одночасне збільшення на 10,72% частки міжнародних договорів впродовж 2023 року пояснюється вимушеним виїздом великої кількості населення за кордоном внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України.

По перше, вітчизняний ринок ОСЦПВВНТЗ в період 2019-2023 рр. просідав два рази в 2022 році на 1,7 % (кількість укладених договорів зменшилася на 157 245 полісів) та в 2023 році на 9,9 % (кількість укладених договорів зменшилася на 970 232 полісів). У 2022 році незважаючи на збільшення на 4 % (330 545 полісів) кількості внутрішніх договорів страхування відбулося просідання ринку ОСЦПВВНТЗ лише за рахунок зменшення на 44,97 % (487 790 полісів) кількості міжнародних договорів страхування [13].

На вітчизняному ринку страхування ситуація на вітчизняному ринку ОСЦПВВНТЗ в 2023 році відбулася навпаки, тобто просідання сегменту страхового ринку на 9,9 % (970 232 полісів) відбулося за рахунок зменшення на 20,4 % (1 839 916 полісів) кількості внутрішніх договорів при збільшенні на 113,5 % (869 684 полісів) кількості міжнародних договорів. Така тенденція пояснюється виїздом населення на власних машинах за кордон через військові дії; відсутність потреби у покупці внутрішнього договору автоцивілки при тривалому знаходженні за кордоном; збільшенням розмірів тимчасово окупованих територій України на яких не проводиться ОСЦПВВНТЗ українськими страховиками.

Частка електронних внутрішніх договорів ОСЦПВВНТЗ збільшилася на 46,5 % в 2022 році в порівнянні з 2019 роком (табл. 2. 4). Найбільший

приріст відбувся в 2020 році на 143 % кількості договорів внаслідок запровадження суворого карантину в країні навесні. В 2021 році кожен другий внутрішній договір страхування, а в 2022 році 62 % укладених внутрішніх договорів страхування є електронними. Така тенденція свідчить про високий рівень цифрової трансформації українського ринку ОСЦПВВНТЗ. Також з 1 липня 2022 року в Україні можна укладати електронні міжнародні договори страхування «Зелена картка». Диджиталізація українського ринку ОСЦПВВНТЗ сприяє його конкурентоспроможності та здатності адаптуватися в умовах карантину, війни.

Таблиця 2. 4

Динаміка кількості договорів ОСЦПВВНТЗ в Україні

Показники	роки					Темп змін					
	2019	2020	2021	2022	2023	2022	2020/ 2019р	2021/ 2020р	2022/ 2021р	2023/ 2022р	2021/ 2023р
Кількість договорів, шт.	8110519	8475780	9087982	8930737	9788542	8818310	4,50	7,22	-1,73	9,61	-9,91
Кількість міжнародних договорів, шт.	702262	755503	1084703	596913	766297	1635981	7,58	43,57	-44,97	28,38	113,49
Кількість внутрішніх договорів, шт.	7408257	7720277	8003279	8333824	9022245	7182329	4,21	3,67	4,13	8,26	-20,39
Кількість електронних внутрішніх договорів, шт.	в. д.	в. д.	1224419	3095479	4543729	4438409	в. д.	в. д.	152,81	46,79	-2,32
Частка електронних у внутрішніх договорах, %	в. д.	в. д.	15,3	37,14	50,36	61,80	в. д.	в. д.	142,75	35,60	22,71

Примітка: побудовано на основі джерела [1]

Проведений аналіз активності українського ринку ОСЦПВВНТЗ виявив, що впродовж 2019-2023 рр. відбувалося стійке поступове збільшення обсягів зібраних страхових премій та страхових виплат за міжнародними договорами страхування. Це свідчить про розвиток системи «Зелена карта» в Україні.

Впродовж 2023 року вітчизняний ринок страхування автоцивілки зібрав страхових премій на 2 млрд. 342 млн. грн. більше в порівнянні з 2022 роком (на 2 млрд. 525 млн. грн. більше за міжнародними договорами та на 184 млн. грн. менше за внутрішніми договорами), проте виплатив впродовж року на 655 млн. грн. менше (на 880 млн. грн. менше за внутрішніми договорами та на 226 млн. грн. більше за міжнародними договорами). В період 2019-2023 роки страхування за внутрішніми договорами набувало розвитку, про що свідчить поступовий приріст страхових премій та страхових виплат, проте в 2023 році цей сегмент страхового ринку просів. Негативні тенденції на внутрішньому ринку не вплинули на розвиток ринку ОСЦПВВНТЗ в цілому, так в 2023 році було зібрано 11 млрд. грн. та проведені страхові виплати в розмірі 3,4 млрд. грн., значення показника збитковості 31 %. Таким чином, зібрано була в три рази більше ніж відшкодовано потерпілим [13].

Розрахунки наведені в табл. 2 свідчать, що середній розмір страхового платежу поступово збільшувався впродовж 2016-2022 років та становив 17-28 євро. В порівнянні з вартістю ОСЦПВВНТЗ в світі вона найменше, проте необхідно пам'ятати про низький рівень доходів населення в Україні. Тому при перегляді вартості ОСЦПВВНТЗ необхідно ефективно використовувати систему «бонус-малус».

Наведені розрахунки в табл. 2.4 свідчать, що середній розмір страхової виплати за внутрішнім договором становить в 2023 році 25 тис. грн., за європротоколом - 13 тис. грн., то за міжнародним договором - 87 тис. грн. або 2,5 тис. євро. При цьому приріст розмірів в період 2016-2022 рр. за внутрішніми договорами становив 112 %, за європротоколом - 84 %, в той час, як приріст за міжнародними договорами складає лише 40 %. Така тенденція свідчить про недоліки існуючої системи відшкодування збитків, яка дозволяє знижувати розмір страхових виплат в порівнянні з реально отриманими збитками потерпілих, нараховувати знос на вартість запчастин необхідних для ремонту транспортних засобів, затримувати

строки проведення виплат тощо. Допоможе вирішити частину проблем пов'язаних з зловживанням запровадження відшкодування вартості ремонту автотранспорту, за допомогою виставлених рахунків акредитованими станціями технічного обслуговування. Як вже зазначалося відшкодування вартості запасних частин для автомобілів проводиться з врахуванням амортизації, така ситуація є не справедливою, тому що, запасні частини купляються нові, а потім на них нараховується знос; вартість роботи майстрів ремонту однакова для машин різного віку. Це призводить до демотивації страхувальників, тому необхідно негайно вносити зміни до статті 29 Закону України № 1961-ІУ про застосування зносу при розрахунку відшкодування потерпілому.

Таблиця 2. 4

Показники страхових виплат за договорами ОСЦПВВНТЗ в Україні*

Показники	Роки						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Внутрішній договір ОСЦПВВНТЗ							
Частка сплачених вимог до кількості договорів, %	1,69	1,8	1,56	1,74	1,77	1,92	1,54
Частка використання європротоколу, %	17,6	22,85	29,23	34,06	34,17	35,98	39,45
Частка страхових виплат за європротоколом, %	10,75	12,74	15,65	17,72	17,64	18,41	20,89
Середній розмір страхового платежу, грн.	483,3	504,56	581,07	635,96	736,35	797,06	975,69
Середній розмір страхової виплати, грн.	11791,8	14149,8	17605,97	18105,38	19384,95	21042,60	25031,35
Середній розмір страхової виплати за європротоколом, грн.	7201,2	7886,9	9426,84	9422,25	10008,81	10767,10	13257,24
Середній розмір страхової виплати без європротоколу, грн.	12772,3	16004,9	20983,54	22590,19	24252,09	26817,07	32702,05
Міжнародний договір ОСЦПВВНТЗ							
Частка сплачених вимог до кількості договорів, %	0,68	0,72	0,68	0,55	1,01	0,69	0,47
Середній розмір страхової виплати, грн.	62301,6	69802	72717,2	74969,74	83887,04	83624,25	87087,90
Середній розмір страхової виплати, євро	2202,25	2326,73	2262,51	2589,63	2724,49	2588,18	2562,92

Примітка: побудовано на основі джерела [20]

Відповідно до законодавчої бази, потерпілий внаслідок ДТП звертається до страхової компанії винуватця ДТП. Таким чином, страховики не зацікавлені в проведенні якісного відшкодування збитку, адже

до них звертається не їх страхувальник.

Також при продажі страхового полісу ОСЦПВВНТЗ страховики використовують інструменти демпінгу, адже страхувальнику сплачувати відшкодування буде інший страховик винуватця ДТП. Згідно статистики це не більше 2 % проданих договорів (табл. 2. 4). Вирішенням цієї проблеми є застосування системи прямого врегулювання збитків для всіх учасників ринку внутрішніх договорів ОСЦПВВНТЗ. Це питання вивчалось великою кількістю науковців, досліджувалися переваги застосування цієї системи .

З 1 січня 2016 року 17 страховиків-членів МТСБУ використовують на добровільних засадах систему прямого врегулювання збитків в ОСЦПВВНТЗ як пілотний проєкт. На сьогодні це 12 страховиків. Недоліком якої є її розповсюдження тільки на відшкодування шкоди завданої майну, учасниками ДТП є дві машини, один з водіїв є повністю відповідальний за ДТП, водії не знаходяться в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння.

Запровадження негайно на законодавчому рівні системи прямого врегулювання збитків в ОСЦПВВНТЗ необхідно у зв'язку з збільшенням кількості ДТП з участю пільгових категорій. Її застосування спростить механізм відшкодування шкоди потерпілим особам.

Таким чином, проведений аналіз основних показників за внутрішніми та міжнародними договорами ОСЦПВВНТЗ в Україні довів прибутковість цього сегменту ринку впродовж 2017-2023 рр. та виявив низку проблем, а саме, малий розмір страхових виплат за внутрішніми договорами, велику різницю між розміром зібраних страхових премій та обсягом проведених страхових виплат потерпілим особам в цілому на українському ринку ОСЦПВВНТЗ. Наведені проблеми свідчать про неефективність існуючої системи відшкодування збитків за внутрішніми договорами ОСЦПВВНТЗ, яка потребує комплексних змін шляхом запровадження прямого врегулювання збитків для всіх учасників ринку страхування за внутрішніми договорами, скорочення термінів урегулювання страхових виплат до 10

днів з одночасним введенням в дію системи пені та штрафів для страховиків у разі пролонгації виплат. Необхідно переглянути систему «бонус-малус» в бік справедливого впливу її на вартість внутрішніх договорів страхування. Також необхідно запровадити електронний європротокол, що значно спростить механізм отримання відшкодування та сприятиме прозорості проведенню виплат страховиками, особливо це актуально сьогодні у військовий час.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Проблеми автотранспортного страхування та шляхи їх вирішення

В сучасних умовах розвиток автотранспортного страхування в Україні стикається із серйозними викликами. По-перше, війна та економічна нестабільність значно впливають на купівельну спроможність населення, що обмежує попит на страхові послуги. Інфляція підвищує вартість автомобілів, ремонту та страхових полісів, таких як КАСКО та ОСЦПВ, що робить їх менш доступними. Водночас зростає потреба у страхуванні міжнародних поїздок, зокрема у придбанні «Зеленої картки» для водіїв, які перетинають кордон, через посилений попит на транспортні послуги під час війни.

Іншою важливою проблемою є адаптація до нових регуляторних вимог, спрямованих на гармонізацію з європейськими стандартами. Це створює додаткові виклики для страхових компаній, які змушені переоформлювати ліцензії та адаптувати свої бізнес-моделі. Крім того, низький рівень довіри громадян до страхового ринку залишається стримуючим фактором, адже затримки у виплатах та непрозорі механізми врегулювання страхових випадків знижують популярність страхування. Подолання цих викликів вимагає комплексного підходу: державної підтримки, цифровізації процесів та підвищення прозорості діяльності страхових компаній.

Разом із тим, автотранспортне страхування в Україні стикається з кількома проблемами, які впливають на його ефективність і доступність. Ось основні з них [49]:

1. Високі тарифи: ціни на страхові поліси можуть бути занадто високими для багатьох українців, особливо в умовах економічної нестабільності.

2. Шахрайські дії: в Україні існують випадки шахрайства як з боку деяких страхувальників, так і з боку самих страховиків, що підриває довіру до системи.

3. Складнощі з виплатами: процес отримання страхових виплат може бути затяжним і складним, що викликає незадоволення у клієнтів.

4. Нерегульованість ринку: відсутність чітких правил і стандартів в деяких аспектах страхування може призводити до зловживань з боку страховиків.

5. Низький рівень правової обізнаності: багато водіїв не знають своїх прав та обов'язків у сфері страхування, що може призводити до невірних рішень.

6. Вплив економічної ситуації: економічні труднощі можуть призводити до зниження кількості застрахованих автомобілів і, відповідно, до зменшення надходжень страховиків.

7. Використання нових технологій: Брак впровадження інноваційних технологій у процесі страхування може уповільнювати розвиток галузі.

Ринок Інтернет-страхування поширюється все активніше, але автоматизація процесів повністю ще не проведена. На наш погляд, перше, від чого доцільно відмовитися, – це паперові поліси, перейшовши на електронні поліси, які не передбачають бланку страхового поліса. Щороку на виготовлення паперових бланків суворої звітності витрати перевищують понад 100 млн. грн. Виходячи з цього, не виготовляючи паперовий план, щорічно буде економитися суттєва сума коштів. Окрім значної економії, електронний страховий поліс має багато переваг, наприклад, його легше зберігати, оскільки він унеможливорює ризики фізичного пошкодження. З метою забезпечення ефективного функціонування автотранспортного страхування в Україні впровадження електронного полісу має базуватися на таких принципах: актуальності, дієвості, ефективності; побудови на основі вільного й відкритого програмного забезпечення; для прогресивних страховиків пропозиції щодо інтеграції інформаційних систем за

допомогою веб-сервісу; здатності впоратися з великими навантаженнями; безперервної роботи; відповідності всім вимогам інформаційної безпеки. Окрім цього, системи «електронного полісу» повинні мати мобільні додатки для найбільш розповсюджених операційних систем.

Загалом, сукупність проблем які стримують автотранспортне страхування в Україні узагальнено на рис. 3.1.

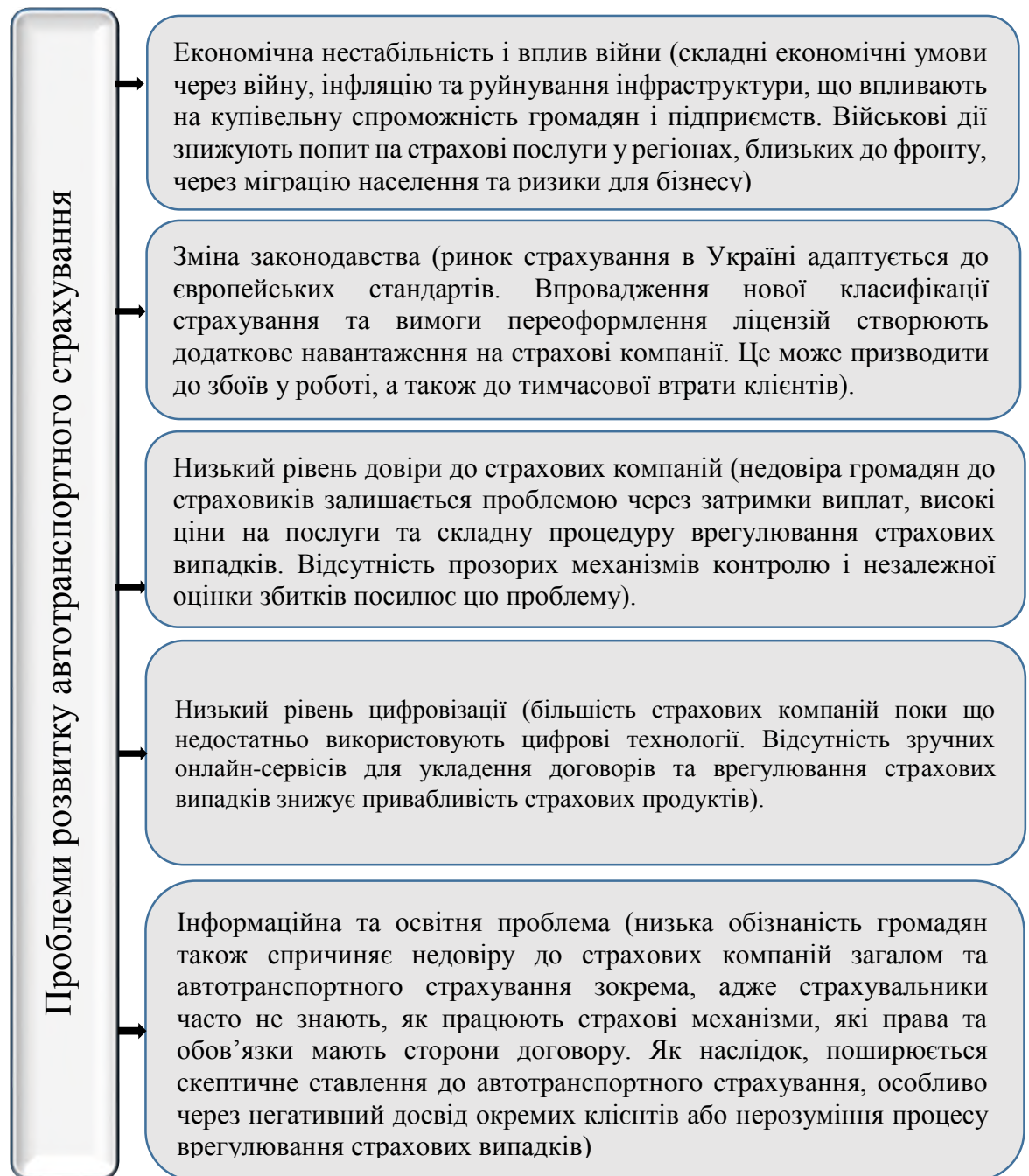

Рис. 3. 1. Основні проблеми розвитку автотранспортного страхування в Україні

Примітка: побудовано на основі джерел [45; 49]

Для покращення ситуації необхідні як зміни на законодавчому рівні, так і активна робота страховиків над підвищенням прозорості та довіри до своїх послуг.

На нашу думку, для розвитку ринку автостраховання в Україні через збільшення його розмірів, покращення якості послуг і збільшення довіри страхувальників до страхових компаній доцільне застосування певних дій, які пов'язані з такими факторами, як:

- подолання наслідків економічної кризи;
- огляд тарифної політики страховиків, особливо тих, у яких автостраховання в портфелях має значну питому вагу;
- збільшення ролі страхових брокерів;
- упровадження певних програм для інформування населення про стан та перспективи розвитку страхового ринку;
- повернення довіри населення України до страхових компаній;
- збільшення потужності страховиків через збільшення розміру власного капіталу та вдосконалення організації роботи і покращення якості страхових послуг;
- активація органів держави для укріплення та розвитку ринку автостраховання;
- збільшення масштабів міжнародного співробітництва для обміну інформацією про функціонування страхових компаній, які надають послуги автостраховання.

На нашу думку, виконуючи запропоновані дії для розвитку ринку автостраховання, вдасться посилити державний контроль за страховою діяльністю, а також залучити інвестиційні ресурси у вітчизняну економіку.

Як свідчить зарубіжний досвід, рівень інновацій у страхових компаніях є одним із чинників підвищення рівня конкурентоспроможності. Залежно від об'єкта інновацій у діяльності автостраховання виокремлюють процесні, продуктові, організаційні та маркетингові інновації. Процесними інноваціями насамперед є впровадження в страхових компаніях

автоматизованих систем управління бізнес-процесами. Продуктові інновації в основному представлені добровільним страхуванням майна (КАСКО). Крім традиційних ризиків (крадіжки, руйнування транспортних засобів та ін.), охоплених договорами цього виду страхування, страховики можуть додатково запропонувати: евакуацію автомобіля з місця аварії; технічну допомогу на дорозі; можливість укладення договору КАСКО на половину ціни перед першою аварією; добровільне страхування цивільно-правової відповідальності водія або страхування пасажирів і водія в розмірі лише одного КАСКО. Маркетингові інновації стосуються нових шляхів продажу страхових послуг. До організаційних інновацій належить централізоване управління справами, що виникають в результаті ДТП, які виникли з вини вітчизняних страховиків за кордоном, та пряме погашення збитків за внутрішніми договорами про обов'язкове автострахування [47].

Найбільш популярними нововведеннями в автострахуванні є використання фінансових технологій (фінтех-інновації), які дають змогу скористатися страховими послугами будь-де, використовуючи веб-портали, соціальні мережі тощо. Саме блокчейн-технології та функціонування стартапів (агрегаторів) належать до таких інновацій. Можна виділити три основні блоки технологічних інновацій у страхуванні, які в найближчому майбутньому зможуть змінити функціонування страхового ринку, бізнес-моделі і технологічну платформу [3, с. 44]. Перший блок – дистанційна комунікація з клієнтами, застрахованими особами, а також об'єктами страхування. За допомогою спеціального обладнання, встановленого в автомобілі клієнта, страхова компанія може відстежувати стиль водіння і таким чином визначати рівень ризику. Акуратні водії при цьому можуть отримувати суттєві знижки за КАСКО. Зараз поширення телематики в автострахуванні тільки набирає обертів. Телематика буде застосовуватися у всіх видах страхування, а найголовніше, це змінить навіть стиль життя. Другий напрям – «великі дані», бізнес-аналітика. Big Data та інструменти бізнес-аналітики дають можливість аналізувати в режимі реального часу

сотні, тисячі і навіть мільйони різних факторів, що впливають на ризики і збитковість. Використання цих технологій здешевлює й оптимізує повсякденні бізнес-процеси страховиків. Компанії, які автоматизують аналітику за ризиками, отримують суттєво більшу віддачу від усіх джерел інформації і виявляють ризики на більш ранніх етапах. Споживачі теж помітно виграють від цього: орієнтуючись на сотні поведінкових факторів конкретних клієнтів, страховики можуть розраховувати індивідуальні тарифи практично для кожного. У результаті клієнт із позитивною історією страхування і низькими ризиками отримає набагато нижчий тариф. Крім того, завдяки поширенню Big Data активно розвивається on-demand insurance – програми, які дають змогу «включати» страхування як додаток у смартфоні, коли воно потрібно, наприклад, КАСКО під час поїздки. Третій напрям інновацій – оцифрування всіх бізнес-процесів і безпосередньо етапів автострахування, від покупки до врегулювання страхового випадку. Тут відмінно зарекомендував себе блокчейн. Такі технології дають можливість зберігати всю інформацію про укладені страхові поліси, отримані повідомлення про ДТП тощо. Ці дані, які записані в блокчейн, мають присвоєні їм поля дати та часу, а технічні особливості реєстрів роблять їхню несанкціоновану зміну неможливою. Тобто такі технології працюють на зниження збитковості від шахрайства як з боку страхувальників під час укладання договору, так і з боку страховиків на етапі виплати страхового відшкодування. Щоб отримати більший вибір цікавих та ефективних ідей запровадження інновацій на ринку автотранспортного страхування, варто звернути увагу на нововведення в інших країнах.

Шляхи вирішення проблем розвитку автотранспортного страхування в Україні згруповані на рис.3. 2.

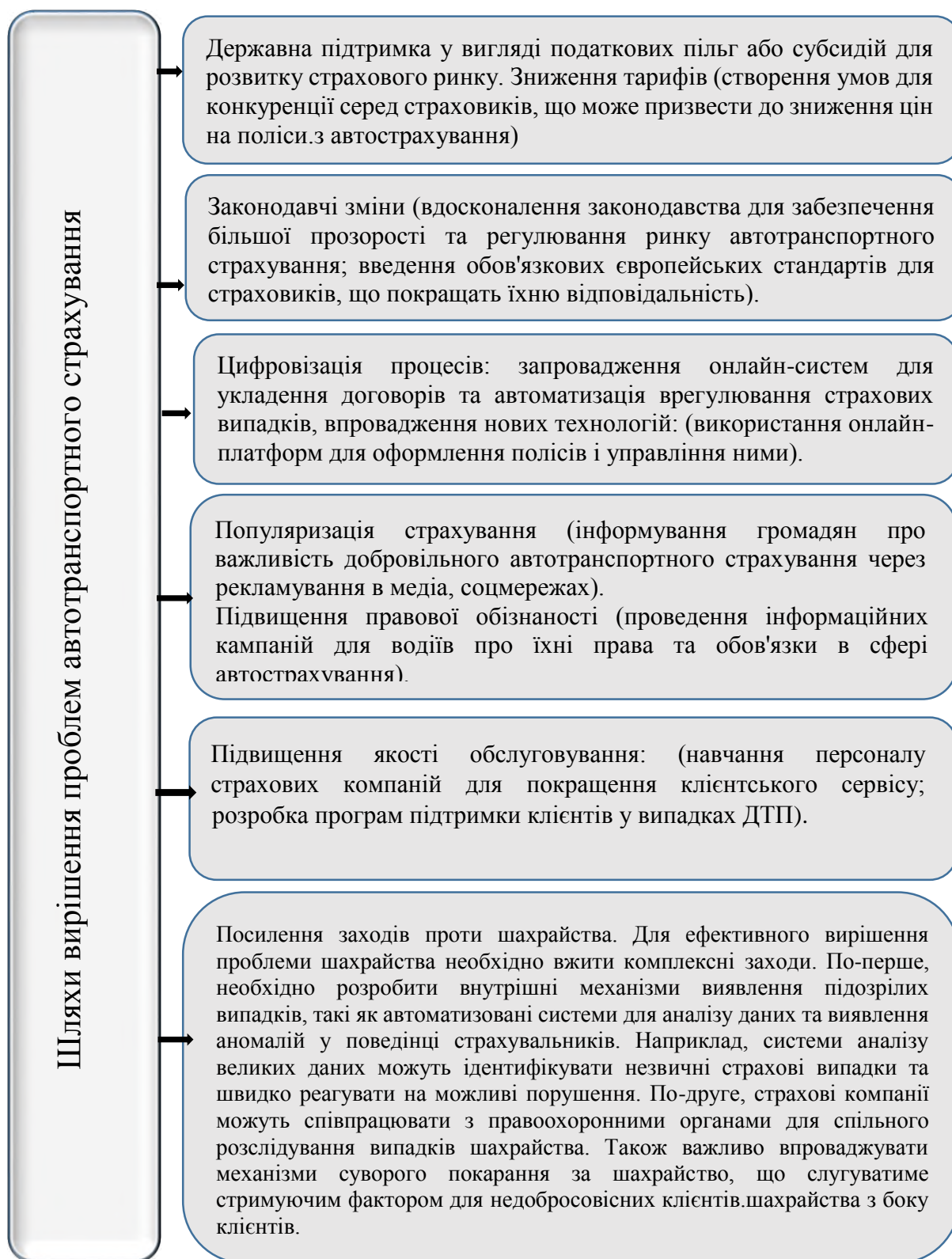

Рис. 3.2. Шляхи вирішення проблем розвитку автотранспортного страхування в Україні

Примітка: побудовано на основі джерел [45; 49]

Отже, вирішення проблем автотранспортного страхування в Україні потребує комплексного підходу та скоординованих дій з боку страхових

компаній, державних органів та громадськості. Впровадження реформ у законодавстві, створення єдиної бази даних, розвиток цифрових технологій та боротьба з шахрайством сприятимуть підвищенню прозорості та надійності страхового ринку. Підвищення рівня фінансової грамотності та запровадження гнучких страхових продуктів допоможуть залучити нових клієнтів та підвищити рівень довіри населення до страхових компаній.

3. 2. Нові вектори розвитку автотранспорного страхування

Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів", що підписаний Президентом 17 червня 2024 року, забезпечить подальший розвиток цього сегменту ринку та наблизить його функціонування до стандартів ЄС. Проблемами, які має вирішити цей закон, є недосконалість процедур розрахунку та здійснення страхової виплати з відшкодування шкоди, завданої внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, низький ліміт відповідальності страховика, державне регулювання ціноутворення за цим видом страхування, а також низька ефективність системи управління.

Законом пропонується поступово підвищити розміри страхових сум (максимальних розмірів страхової виплати) до розмірів, встановлених в країнах Європейського союзу. З 1 січня 2025 року пропонується збільшити страхові суми по ОСЦВП (максимальні розміри страхової виплати) до розмірів, встановлених в країнах Європейського союзу. Сьогодні по одному постраждалому за збитки майну в Україні страховики виплачують 160 тис. грн (але не більше 800 тис. грн на одну страхову поді), а буде 250 тис. грн. По життю і здоров'ю сьогодні виплата становить 320 тис. грн, а з 2025 року буде 500 тис. грн. З 2026 року страхова сума підвищиться ще вдвічі до 1 млн грн на одну особу і до 20 млн грн на всіх постраждалих в одному ДТП. Страхова сума розраховуватиметься на всіх постраждалих в

одному ДТП і становитиме 2 млн. грн (зараз 800 тис. грн).

Після вступу України до ЄС пропонується три хвилі підвищення страхової суми: по життю і здоров'ю – 10 млн. грн, 20 млн грн та 32 млн. грн, по збитках майну – 10 млн. грн, 16 млн. грн та 32 млн грн. Крім того, будуть фіксовані мінімальні виплати за смерть чи шкоду здоров'ю – від 12 до 36 мінімальних заробітних плат для безробітних або тих, хто не може підтвердити свій дохід. Виплата за смерть збільшується до 25 мінімальних заробітних плат.

Ключові новації Закону [27]:

- нові стандарти якості страхового покриття, зокрема поступове підвищення максимальних розмірів страхової виплати до рівня країн ЄС, запровадження системи ануїтетних страхових виплат у разі заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю або життю потерпілих, розрахунок страхової виплати в разі пошкодження транспортного засобу без вирахування зносу складових частин та деталей;

- європейські підходи до формування вартості "автоцивілки" та широке використання електронних технологій, у тому числі визначення "справедливої ціни" для кожного страхувальника з урахуванням його персональної історії, перехід на електронну форму договорів через єдину централізовану базу даних;

- поліпшення рівня обслуговування клієнтів та спрощення механізму врегулювання страхових випадків за допомогою моделі обов'язкового прямого врегулювання збитків, скасування обмеження максимального розміру страхової виплати в разі оформлення документів про ДТП через європротокол;

- удосконалення системи управління МТСБУ з огляду на його соціально важливі функції, зокрема щодо формування органів управління та контролю, побудови збалансованої системи прийняття рішень та удосконалення системи нагляду за МТСБУ.

Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової

відповідальності власників наземних транспортних засобів" буде введено в дію з 1 січня 2025 року, відповідно важливо відмітити основні зміни (рис. 3.3).

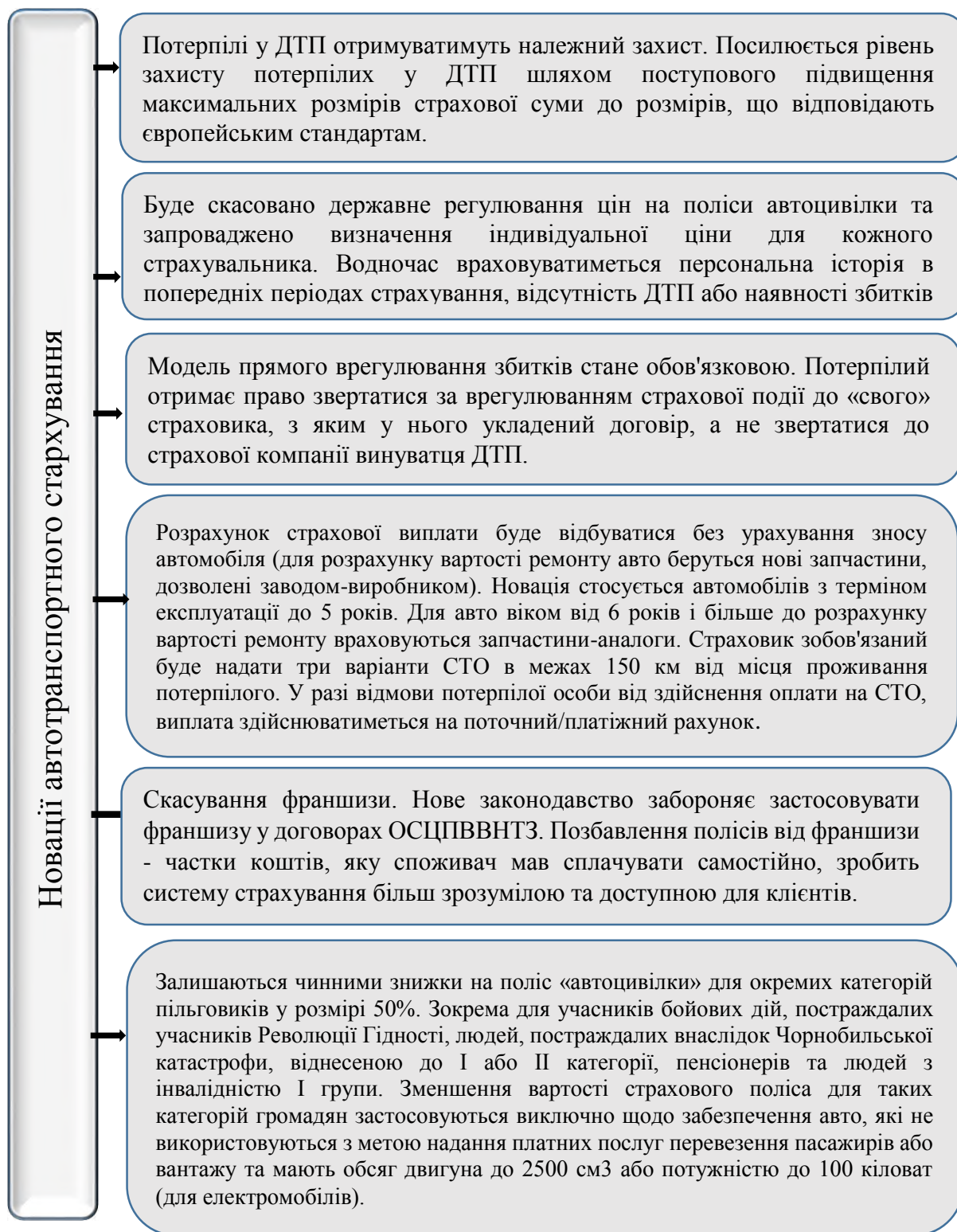

Рис. 3. 3. Іновіації автотранспортного страхування в Україні

Примітка: побудовано на основі джерела [19; 27; 45]

Разом із тим, варто відмітити, що виявлення та запобігання страховому шахрайству нагадують гонку озброєнь, яка постійно загострюється, проти все більш спритних шахраїв. З розвитком AI-технологій змінюються і тактики тих, хто хоче використати систему. Але галузь страхування далеко не випереджає, а використовує потужність штучного інтелекту, щоб дати відсіч шахраям. Цей стрибок у технологіях не просто змінює гру, але й змінює правила на ринку.

Так, цифрові процеси дедалі більше інтегруються в шлях клієнта страхування, причому більше половини провідних страхових компаній зараз впроваджують чат-боти з використанням штучного інтелекту, щоб оптимізувати роботу клієнтів. Минули ті часи, коли страховики поклалися на власні бази та ручну перевірку договорів та виплат. Сьогодні страховики переходять у технологію збагачення даних і розширеної аналітики, оскільки це знаменує значний розвиток у виявленні страхового шахрайства. Йдеться про використання складних алгоритмів для більш ефективного аналізу документів, зображень і сторонніх даних. Це не лише пришвидшує процес, але й зменшує робоче навантаження, дозволяючи швидше обробляти справжні страхові випадки.

Однак, незважаючи на значний прогрес, шлях до вдосконалення цих технологій триває. Страховики, які впровадили ці технологічні рішення, бачать переваги.

Обсяг роботи, щовиконується в цих випадках, помітно зменшився, що зрештою зменшилось навантаження для клієнтів, які є справжніми випадками, і зосередилося на підвищенні ймовірності захоплення зловмисників.

AI у боротьбі зі страховим шахрайством AI — це не просто інструмент в боротьбі з шахрайством. Одним із найпотужніших застосувань штучного інтелекту є аналітика голосу, де він використовується на ранніх стадіях розгляду страхових випадків, щоб оцінити настрої та щирість за інтонацією застрахованого чи потерпілого. Це може значно скоротити

кількість шахрайських виплат із самого початку.

Ще одне застосування штучного інтелекту – це виявлення мереж шахрайства за допомогою аналізу даних і машинного навчання. Це передбачає обробку великих обсягів даних для виявлення закономірностей, які аналітики не можуть помітити. Це застосування штучного інтелекту машинного навчання для обробки даних, які раніше були б неможливі, що дозволяє страховикам переглядати ці ситуації в масштабі.

Важливість боротьби з шахрайським використанням AI-технологій. Оскільки штучний інтелект стає вірним союзником у виявленні шахрайства, він також створює нові виклики. Створення «реалістичних фейків», незалежно від того, чи це зображення пошкоджень транспортних засобів, чи фейкові відео, являє собою зростаючий рівень страхового шахрайства.

Страховики тепер також повинні зосередитися на виявленні шахрайського використання AI — це складна, але важлива спроба. Для страховиків надзвичайно важливо зрозуміти, як вони можуть виявити шахрайське використання генеративного штучного інтелекту проти клієнтів.

Розпізнавання справжніх підробок від створених штучним інтелектом є першочерговим, оскільки ці технології стають все більш складними та доступними.

Водночас варто відмітити інновації на ринку автострахування у страхових компаніях світу [45]:

1) «Zebra» – велика платформа для порівняння, яка зосереджена на страхуванні автомобілів. Власники автомобілів можуть анонімно порівнювати десятки страхових компаній в режимі реального часу і бачити оціночні котирування з незначною кількістю інформації. Оновлення в режимі реального часу забезпечують прозорий досвід покупок;

2) «Claim Di» – мобільний додаток для полегшення спілкування між водіями та їхніми страховими компаніями. Водії або власники автомобілів можуть завантажити «Claim Di» і здійснити необхідну дію разом з іншою

стороною, яка також використовує «Claim Di». Страхові компанії обох сторін видаватимуть звіти про претензії через заявку «Claim Di», а водії зможуть продовжити поїздку без необхідності чекати інспекторів;

3) «RenewBuy» пропонує найпростіший спосіб відновити страхування автомобіля впродовж декількох хвилин, забезпечуючи котирування. «RenewBuy» фокусується на страхуванні автомобілів та велосипедів і має на меті запропонувати найнижчі премії. Платформа працює в режимі реального часу і забезпечує найкращу доступну ціну, специфічну для моделі автомобіля;

4) «CoverHound» пропонує платформу для споживачів стосовно покупки автотранспортного страхування;

5) «Insurify» пропонує найшвидший спосіб порівняти котирування страхування автомобілів;

6) компанія «Metromile» створила пристрій, який фіксує дані про пробіг, щоб визначити, скільки людина повинна платити за поліс страхування автомобіля. Безкоштовний вставний пристрій перетворює звичайні автомобілі на смарт-автомобілі. Пристрій працює із додатком для смартфона «Metromile» («Metronome»), який діагностує стан автомобіля, місце розташування та пропонує поради, які допоможуть користувачеві щоденно подорожувати;

7) послуга «Guevara» дає змогу користувачам об'єднувати премії онлайн, щоб заощадити кошти. На відміну від традиційного страхування, будь-які гроші, що залишилися в фонді наприкінці року, залишаються у групі та знижують ціну кожного наступного року. Користувачі, які дотримуються вимог, можуть заощадити до 80% [45].

Впровадження інновацій на ринку автострахування впливатиме на забезпечення конкурентоспроможності страхових компаній. Оскільки майже все населення активно використовує в повсякденному житті мобільні пристрої, комп'ютери та Інтернет, то цифрова трансформація і фінтех-інновації матимуть вагомий вплив на розвиток ринку автострахування. Висновки та пропозиції. На нашу думку, для покращення розвитку ринку автострахування в Україні має бути створено більш якісний та доступний

сервіс. Позитивно вплине на стан автострахування в Україні відкриття центрів врегулювання збитків із розгалуженою мережею та повномасштабне впровадження власної інформаційної системи з персоніфікованим веб-доступом банків, страхових компаній до бази даних компаній-посередників. Зарубіжний досвід показує можливості для вдосконалення вітчизняного ринку автотранспортного страхування. Проаналізувавши світові тенденції, можна дійти висновку, що рівень інновацій у страхових компаніях є одним із чинників підвищення рівня конкурентоспроможності, що підвищить рівень надання страхових послуг. На впровадження інновацій в автотранспортному страхуванні впливають соціальні, ринкові, економічні та технологічні чинники. Найбільш популярними запровадженнями є використання фінансових технологій (фінтех-інновації), які дають можливість скористатися страховими послугами через веб-портали, до них належать блокчейн-технології та стартапи (агрегатори). Залежно від об'єкта інновацій у діяльності автострахування виділяють процесні, маркетингові, продуктові та організаційні інновації.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Автотранспортне страхування в Україні виконує важливу соціально-економічну функцію, забезпечуючи фінансовий захист автовласників і постраждалих у ДТП. Його сутність полягає у наданні компенсації за збитки, пов'язані з пошкодженням транспортних засобів, здоров'я або життя людей. Крім того, страхування сприяє зменшенню фінансових ризиків для всіх учасників дорожнього руху, підтримуючи стабільність економічного середовища. В умовах війни та економічної нестабільності, автотранспортне страхування залишається механізмом, який дозволяє громадянам і бізнесу зберігати довіру до фінансової системи та зменшувати наслідки непередбачуваних подій.

2. Суб'єктами автотранспортного страхування в Україні є страхувальники (фізичні та юридичні особи, які укладають договори страхування) і страховики (страхові компанії, що надають послуги страхування). До ключових суб'єктів також належать постраждалі сторони в ДТП, які отримують компенсації, та органи державного регулювання, що контролюють діяльність страховиків і дотримання законодавства. Взаємодія цих суб'єктів спрямована на забезпечення фінансової стабільності та соціального захисту учасників дорожнього руху, сприяючи розвитку ринку страхових послуг в Україні.

3. В Україні автотранспортне страхування охоплює кілька основних видів: обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), яке забезпечує відшкодування збитків постраждалим у ДТП, страхування КАСКО, що покриває ризики пошкодження або викрадення транспортного засобу, та міжнародне страхування «Зелена картка» для поїздок за кордон. Кожен із цих видів виконує специфічні функції: ОСЦПВ захищає інтереси

постраждалих у ДТП, КАСКО гарантує безпеку власного майна, а «Зелена картка» відповідає міжнародним стандартам захисту водіїв. Розвиток цих видів страхування сприяє підвищенню фінансової стійкості громадян та безпеці на дорогах.

4. Сучасний стан автотранспортного страхування в Україні характеризується поступовим відновленням після економічних і соціальних потрясінь, спричинених війною. Попит на страхові продукти, такі як ОСЦПВ, КАСКО та «Зелена картка», зростає завдяки відновленню мобільності населення та збільшенню міжнародних перевезень. Водночас ринок стикається з викликами, серед яких інфляція, зростання вартості полісів, а також потреба адаптації до європейських стандартів регулювання. Страхові компанії впроваджують цифрові технології для поліпшення сервісу, однак рівень довіри громадян до страхування залишається низьким, що вимагає комплексного підходу до розв'язання проблем ринку.

5. Основними проблемами розвитку автотранспортного страхування є:

- економічна нестабільність і вплив війни (складні економічні умови через війну, інфляцію та руйнування інфраструктури, що впливають на купівельну спроможність громадян і підприємств. Військові дії знижують попит на страхові послуги у регіонах, близьких до фронту, через міграцію населення та ризики для бізнесу);

- зміна законодавства (ринок страхування в Україні адаптується до європейських стандартів. Впровадження нової класифікації страхування та вимоги переоформлення ліцензій створюють додаткове навантаження на страхові компанії. Це може призводити до збоїв у роботі, а також до тимчасової втрати клієнтів;

- низький рівень довіри до страхових компаній (недовіра громадян до страховиків залишається проблемою через затримки виплат, високі ціни на послуги та складну процедуру врегулювання страхових випадків. Відсутність прозорих механізмів контролю і незалежної оцінки збитків посилює цю проблему)%

- низький рівень цифровізації (більшість страхових компаній поки що недостатньо використовують цифрові технології. Відсутність зручних онлайн-сервісів для укладення договорів та врегулювання страхових випадків знижує привабливість страхових продуктів);

- інформаційна та освітня проблема (низька обізнаність громадян також спричиняє недовіру до страхових компаній загалом та автотранспортного страхування зокрема, адже страхувальники часто не знають, як працюють страхові механізми, які права та обов'язки мають сторони договору. Як наслідок, поширюється скептичне ставлення до автотранспортного страхування, особливо через негативний досвід окремих клієнтів або нерозуміння процесу врегулювання страхових випадків).

б. До сновних напрямів вирішення проблем автотранспортного страхування можна віднести:

- державна підтримка у вигляді податкових пільг або субсидій для розвитку страхового ринку. Зниження тарифів (створення умов для конкуренції серед страховиків, що може призвести до зниження цін на поліси з автострахування);

- законодавчі зміни (вдосконалення законодавства для забезпечення більшої прозорості та регулювання ринку автотранспортного страхування; введення обов'язкових європейських стандартів для страховиків, що покращать їхню відповідальність;

- цифровізація процесів: запровадження онлайн-систем для укладення договорів та автоматизація врегулювання страхових випадків, впровадження нових технологій: (використання онлайн-платформ для оформлення полісів і управління ними);

- популяризація страхування (інформування громадян про важливість добровільного автотранспортного страхування через рекламування в медіа, соцмережах);

- підвищення правової обізнаності (проведення інформаційних кампаній для водіїв про їхні права та обов'язки в сфері автострахування);

- посилення заходів проти шахрайства: для ефективного вирішення проблеми шахрайства необхідно вжити комплексні заходи. По-перше, необхідно розробити внутрішні механізми виявлення підозрілих випадків, такі як автоматизовані системи для аналізу даних та виявлення аномалій у поведінці страхувальників. Наприклад, системи аналізу великих даних можуть ідентифікувати незвичні страхові випадки та швидко реагувати на можливі порушення. По-друге, страхові компанії можуть співпрацювати з правоохоронними органами для спільного розслідування випадків шахрайства. Також важливо впроваджувати механізми суворого покарання за шахрайство, що слугуватиме стримуючим фактором для недобросовісних клієнтів;

- введення гнучкої системи страхових продуктів: для адаптації до потреб клієнтів в умовах економічної нестабільності страхові компанії мають пропонувати гнучкі страхові продукти, які можна налаштовувати залежно від фінансових можливостей клієнта. Наприклад, створення пакетів з різними рівнями покриття, де клієнт самостійно обирає необхідні опції, дозволить залучити більшу кількість клієнтів. Окрім того, страхові компанії можуть пропонувати страхові продукти з помісячною оплатою премій, що зробить страхування доступнішим для більшої кількості громадян. Така система дозволить клієнтам отримувати захист на вигідних умовах та сприятиме залученню нових клієнтів на ринок добровільного страхування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз аварійності на транспорті України за 2023 рік. Міністерство інфраструктури України. Директорат з безпеки на транспорті. URL: <https://mtu.gov.ua>.
2. Беспалова А. Г. Страхові послуги : навч. посіб. за ред. А. Г. Беспалова. Донецьк : Донбас, 2018. 391 с.
3. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування» НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya>.
4. Бовсуновська Г.С. Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/23-2152-1-PB%20\(2\)](file:///C:/Users/Admin/Downloads/23-2152-1-PB%20(2)).
5. Борисюк О. В., Дацюк-Томчук М.Б., Петриняк А.Я. Особливості продажу страхових продуктів в умовах цифровізації. *Цифрова економіка та економічна безпека* № 2 (11) (2024). С.3-8. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.11-1>.
6. Борисюк О., Матвійчук, Н., & Хмелярська, Л. Особливості розвитку фінансового ринку під час війни. *Економіка та суспільство*, (60). 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76>.
7. Васильєва Т. А. Особливості розвитку ринку автотранспортного страхування в умовах фінансової нестабільності. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 227-232.
8. В Україні запрацює пряме врегулювання збитків за договорами ОСЦПВ. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/presscenter/news/116356>.
9. Вовчак О. Д. Страхова справа: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 415 с.
10. Говорушко Т. А. Страхові послуги : навч. посіб. За ред. Т. А. Говорушко. К. : Центр учбової літератури, 2011. 376 с.

11. Жуматий А. ОСЦПВ: що це та як працює такий вид страхування. URL: <https://finance.ua/ua/insurance/chto-takoe-osago..>
12. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 86/98 - ВР зі змінами і доповненнями URL: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Insurance Top. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_64.
14. Інтернет-журнал «Про страхування». URL: <http://forinsurer.com>.
15. Іншуртех-стартап «EasyPeasy» від «Арсенал Страхування» URL: <https://easypeasy.com.ua..>
16. Іншуртех, фінтех, цифровізація. Онлайн-журнал про страхування «Forinsurer». URL: <https://forinsurer.com/theme/12>.
13. Карлін М. І., Борисюк О. В. Управління державними фінансами: навч. посібн. Луцьк: ПП Іванюк, 2013. 273 с.
14. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси: навчальний посібник; за ред. д. е. н., проф. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с.
17. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
18. Огляд страхового ринку України за 2022-2023 рр. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-strahovogo-rinku-ukrayini-za-i-pivrichchya-2022-2023roku>.
19. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com>.
20. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua>.
21. Підсумки страхового ринку України за 2022 рік. URL: <https://insa.com.ua/blog/pidsumky-strahovogo-rynku-ukrayiny-za-2022-rik>.
22. Підсумки страхового ринку України за 2023 рік. URL: <https://insa.com.ua/blog/pidsumky-strahovogo-rynku-ukrayiny-za-2023-rik>.
23. Приказюк Н., Моташко Т. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні. *Вісник Київського національного університету імені*

Тараса Шевченка. 2021. Вип. 3. С. 37-47.

24. Про розміри страхових сум за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Постанова Правління Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30052022_109.

25. Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільноправової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Постанова Правління Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30052022_108.

26. Про страхування: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

27. Проект Закону України «Про обов'язкове страхування цивільноправової відповідальності власників наземних транспортних засобів». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=8300&conv=9>.

28. Романюк А. Особливості страхування транспортних засобів в умовах цифровізації. Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2024 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. с. 165-168.

29. Салайчук О. М. Генезис автотранспортного страхування. URL: <https://xpr--80affa3aj0al.xn--80asehdb/bfa42d34-7a34-4cda-826c-102c81cbc562>.

30. Список СК - повних членів МТСБУ. URL: https://mtsbu.ua/ua/about_us/fun_members_list.

31. Список СК, які вибули з МТСБУ URL: <https://mtsbu.ua/files/Press/ListOfMembers2.pdf>.

32. Статистичні дані за міжнародним страхуванням. URL: <https://mtsbu.ua/ua/statistics/Statisticaldatainternational>.

33. Стан справ аварійності на транспорті в Україні за 2023 рік. Міністерство інфраструктури України. Директорат з безпеки на транспорті.

URL: <https://mtu.gov.ua/files/bezpeka>.

34. Статистика страхового ринку України. *Інтернет-журнал «Форіншурер»*. URL: <https://forinsurer.com>.

35. Страхові компанії працюватимуть за новим Законом із 2024 року. Офіційний сайт «Liga Zakon». URL: <https://buh.ligazakon.net/news/208279-strakhov-kompan-pratsyuvatimut-za-novim-zakonom-z-2024-roku>.

36. Страхові послуги: підручник: у 2 ч. / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В. та ін.] За ред. В.Д. Базилевича. Ч. 2. К.: Логос, 2014. 544 с.

37. Сайт Моторно транспортного страхового бюро України. URL: <https://mtsbu.ua>.

38. Семенчук І. А. Система «зелена картка» як інструмент захисту відповідальності громадян. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2020. Вип. 16(3). С. 123-127.

39. Слобода Л. Я. Сучасні тенденції та особливості розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 170–178.

40. Смоленюк Р. Фінансові аспекти страхування відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні. *Світ фінансів*. 2015. №2 (7). С.140–144.

41. Соловей Н. В. Сучасний стан розвитку ринку автотранспортного страхування. *Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА»*. 2019. Випуск 2(27). С.217-221.

42. Страхові послуги: кер. авт. кол. й наук. ред. проф. Осадець С.С. і доц. Артюх Т.М. К.: КНЕУ, 2007. 464 с.

43. Страхові послуги у 2 ч. за ред. В.Д. Базилевича. Ч. 2 К.: Логос, 2014. 544 с.

44. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посіб. за ред. Н. В. Ткаченко. К. : УБС НБУ, 2014. 570 с.

45. Третяк Д. Д., Поруба Я. С. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. URL: <https://xn--80affa3aj0al.xn--80asehdb/ab45daaa-38П-4f69-8ae0-Б147542Є3066>.

46. Чим відрізняється ОСЦПВ від КАСКО та Зеленої Карти. Офіційний сайт «Hotline.Finance». URL:<https://shorturl.at/oyEN0>.

47. Що потрібно знати про КАСКО. Офіційний сайт «Polis.ua». URL: <https://polis.ua/uk/articles/Shcho-potribno-znaty-pro-KASKO>.

48. Щучьева Т. Автострахування: ліміт покриття до 52 млн та нові правила для власників авто. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/5/698796>.

49. Що чекає на ринок ОСЦПВ та Зеленої картки у 2023 році. Відповідь експертів і гравців ринку. URL: <https://finance.ua/ua/insurance/szo-czeke-na-rynokoscpv-ta-zelenoi-kartky>.

50. Bellini, Fabio and Camilla Caperdoni. Coherent distortion risk measures and higher-order stochastic dominances. *North American Actuarial Journal*, Vol. 11, №. 2, pp. 35-42. 2022.

51. European Insurance. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata>.

52. Metromile: Project of an American insurance company. URL:<https://www.metromile.com>.

53. Internet of business: Examples of IoT applications in insurance. URL: <https://internetofbusiness.com/10-examples-iot-insurance>.